

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Téma diplomové práce:

**Trestný čin podvodu, pojistného, úvěrového a dotačního
podvodu podle § 209, 210, 211 a 212 tr. zák.**

2011

Mgr. Jana Taschnerová

„Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.“

V Praze dne.....

Podpis:.....

OBSAH

1) ÚVOD	1
2) MAJETKOVÁ KRIMINALITA	2
a) Vymezení pojmu majetková kriminalita	2
b) Statistika majetkové kriminality	4
3) TRESTNÝ ČIN PODVODU PODLE § 209 TR. ZÁK.	8
a) Vývoj skutkové podstaty	8
b) Skutková podstata	16
i) Objekt	17
ii) Objektivní stránka	18
iii) Subjekt	25
iv) Subjektivní stránka	27
c) Vývojová stádia	28
4) TRESTNÝ ČIN POJISTNÉHO PODVODU PODLE § 210 TR. ZÁK.	30
a) Pojištění a pojistný trh	30
b) Skutková podstata	34
i) Objekt	35
ii) Objektivní stránka	35
iii) Subjekt	37
iv) Subjektivní stránka	39
c) Vývojová stádia	39
5) TRESTNÝ ČIN ÚVĚROVÉHO PODVODU PODLE § 211 TR. ZÁK.	40
a) Pojem úvěru, úvěrová smlouva	40
b) Skutková podstata	45
i) Objekt	46
ii) Objektivní stránka	46
iii) Subjekt	48
iv) Subjektivní stránka	49
c) Vývojová stádia	50
6) TRESTNÝ ČIN DOTAČNÍHO PODVODU PODLE § 212 TR. ZÁK.	51
a) Pojem dotace, subvence a návratné finanční výpomoci	51
b) Skutková podstata	53
i) Objekt	53
ii) Objektivní stránka	54
iii) Subjekt	55
iv) Subjektivní stránka	55

7) ZÁVĚR.....	56
SEZNAM ZKRATEK	58
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	59
PŘÍLOHA	
SUMMARY	

1) ÚVOD

Téma podvodů je v naší společnosti na úrovni laické i odborné velmi diskutované, přesto stále nabízí nové podněty k zamyšlení. Velkého zájmu se podvodným jednáním dostalo v devadesátých letech v důsledku ekonomických i společenských změn, které zapříčinily enormní nárůst majetkové kriminality. Materie podvodů je velmi obsáhlá a neustále se vyvíjí, objevují se nové formy páchaní trestné činnosti, na něž musí adekvátně reagovat i oblast trestního práva. Reakcí na změny ve společnosti byla i transformace samotné skutkové podstaty trestného činu podvodu, jež prošla v posledních dvaceti letech významnými novelizacemi. Důvody změn, ke kterým v nich došlo, nebyly vždy dostatečně jasně vysvětleny a nabízely pole mnoha odborným polemikám, jež neutichají ani dnes. Snad největší rozruch způsobila reformní novela z roku 1997.

Musím přiznat, že téma mé diplomové práce je značně rozsáhlé a neumožňuje detailní rozbor každé formy trestného činu podvodu, musela jsem se proto omezit jen na orientační přehled a nastínění základních problémů, které s sebou výklad těchto trestných činů přináší. Domnívám se, že největší problém v praxi činí pochopení všech znaků skutkové podstaty v jejich vzájemných souvislostech. Dokazuje to rozhodovací činnost soudů, v tomto směru jsem nejvíc čerpala z rozhodnutí Ústavního soudu a dovolacího soudu a snažila jsem se zrekapitulovat otázky touto judikaturou vyřešené, ale i otázky sporné, které teprve na uspokojivé vyřešení čekají. U výkladu každého druhu podvodu se nejprve věnuji teoretickému rozboru institutu, který tvoří jádro skutkové podstaty, s ohledem na sociologicko krimonologické aspekty, a čistě právní komentář s konkrétním výkladem všech znaků skutkové podstaty.

2) MAJETKOVÁ KRIMINALITA

a) Vymezení pojmu majetková kriminalita

V souvislosti s podvody se v odborné literatuře i v běžném životě setkáváme s celou řadou termínů: hospodářská kriminalita, ekonomická kriminalita, finanční kriminalita nebo kriminalita bílých límečků a výrazy organizovaná nebo počítačová kriminalita. V české terminologii se podvodná jednání nejčastěji sdružují pojmem hospodářská kriminalita. Je často používán jako obecné označení ve vztahu k právním normám. Jan Musil ji definuje jako “značně nehomogenní skupinu společensky nebezpečných jednání páchaných v souvislosti s různými formami podnikání, poškozujících nebo ohrožujících hospodářskou soustavu, systém ekonomických vztahů, práva nebo oprávněné zájmy hospodářských subjektů či státu.”¹ Autoři Kuchta a Válková definují i její dopad a motivaci: “zjednodušeně lze říci, že tento druh kriminality tvoří trestné činy, které jsou páchany při podnikání ekonomických subjektů, zejména osobami působícími uvnitř těchto subjektů. Poškozuje nebo ohrožuje individuální a kolektivní práva v hospodářské sféře, zneužívá slabiny hospodářského systému nebo jeho institucí, tím způsobuje oslabení důvěry v ekonomický a společenský systém. Motivací je zisk či touha po moci.”²

Termín “hospodářská kriminalita” užívá ve svých statistikách Policie ČR, a to velmi široce. Zahrnují do ní trestné činy spadající pod hlavu šestou (hospodářské trestné činy) a pátou (trestné činy proti majetku) zvláštní části trestního zákoníku, ale i jiné trestné činy, jako například podplácení (§ 332 tr. zák.), padělání a pozměnění veřejné listiny (§ 348 tr. zák.) nebo porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182 tr. zák.). Jejich vnímání hospodářské kriminality zjevně nekoresponduje s členěním trestního zákoníku.

V zahraničí je spíše používán termín ekonomická kriminalita a tak zní i doporučení Rady Evropy. Ekonomická kriminalita je chápána zejména jako trestná činnost páchaná v rámci podnikatelského systému, která tento systém zneužívá ve prospěch pachatelů a

---

¹ MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2001, str. 437

² KUČHTA, Josef; VÁLKOVÁ, Helena a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2005, str. 352

tím je současně pro daný systém riziková. Už v roce 1981 přijal výbor ministrů Rady Evropy dodatek Doporučení č. R(81)12 k ekonomické kriminalitě z 25. 6. 1981 a s poukazem na složitost vymezení termínu ekonomickou kriminalitu charakterizoval nikoli kvalitativně, ale výčtem trestné činnosti: trestná činnost kartelů, podvodné praktiky a zneužívání ekonomické situace nadnárodními společnostmi, podvodné získávání nebo zneužití státních nebo mezinárodních dotací, počítačová kriminalita (např. krádeže dat, narušení ochrany údajů, manipulace s daty), podvodné společnosti, padělání firemních závěrek a účetní podvody, podvody týkající se ekonomické situace a kapitálu společností, porušení pravidel bezpečnosti a ochrany zdraví vůči zaměstnancům, podvody poškozující věřitele (bankrot, porušení práv k duševnímu a průmyslovému vlastnictví), podvod na spotřebitelích (falešné nebo zavádějící údaje označující zboží), zneužití zákaznickovy slabosti nebo nezkušenosti), nekalá soutěž (včetně podplácení zaměstnanců soupeřící společnosti) a klamavá reklama, daňové trestné činy a krácení sociálních plateb firmami, celní podvody (např. vyhýbání se celním povinnostem, porušení stanovených kvót dovozu atd.), trestné činy proti měně a měnovým pravidlům, burzovní a bankovní podvody (včetně zneužití nezkušenosti veřejnosti), trestné činy proti životnímu prostředí.³

Finanční kriminalita je specifitější termín, pojímaná jako podskupina ekonomické kriminality, která míří proti finančním institucím (banky, investiční fondy, pojišťovny apod.) a státním financím (daňová soustava apod.). Pro účely diplomové práce zde patří například bankovní podvody, úvěrové podvody, pojišťovací podvody nebo tzv. tunelování. Platí tedy následující vztah:⁴

EKONOMICKÁ KRIMINALITA

↓

HOSPODÁŘSKÁ KRIMINALITA

↓

FINANČNÍ KRIMINALITA

---

³ COUNCIL OF EUROPE: *Recommendation No. R (81) 12* [online zdroj]. 1981 [cit. 20. 2. 2011].

Dostupné z WWW:

<[http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/general/R\(81\)12%20on%20economic%20crime_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/general/R(81)12%20on%20economic%20crime_EN.pdf)>

⁴ ČASTORÁL, Zdeněk. *Ekonomická kriminalita*. 1.vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007, str. 10

Kriminalita “bílých límečků” pak označuje “korupční obchodní praktiky jednotlivců v mocenském postavení, zejména vedoucích představitelů společností a státních úředníků.”⁵ Podvodná jednání lze označit za jednu z důležitých domén činnosti organizovaného zločinu. Nástup organizovaného zločinu a nové formy hospodářské kriminality se datují do počátku devadesátých let a souvisejí zejména s procesem privatizace, počátkem soukromého podnikání, nejrůznějšími majetkovými přesuny a globalizací. Svět bez hranic umožňuje kriminalitu lépe organizovat a dosahovat větších zisků.

Můžeme shrnout, že skutkové podstaty podvodu a jeho variant jsou v trestním zákoníku včleněné do hlavy V. jako trestné činy proti majetku. V literatuře a ve statistikách se často sdružují pod termín hospodářská kriminalita a představují narušení ekonomických vztahů s cílem zisku. Doprovodnými jevy jsou organizovaný zločin, zneužívání moci, mezinárodní propojení.

b) Statistika majetkové kriminality

Začněme čísly. Trestný čin podvodu je pro naše účely nejlépe zachycen statistikami Ministerstva vnitra (policejní statistika) a Ministerstva spravedlnosti (údaje státního zastupitelství a soudů). Údaje samozřejmě relativizuje ta část kriminality, o které se orgány činné v trestním řízení z různých důvodů nedozví, někteří autoři odhadují, že míra latentní majetkové kriminality dosahuje míry objasněné. Obě statistiky fungují jako decentralizované, neprocházejí centrálními statistickými orgány a nefunguje mezi nimi bohužel žádná provázannost. Velkým nedostatkem je take jejich terminologická a systematická nejednotnost. Zatímco policejní statistika používá vlastní klasifikaci, statistika justiční odpovídá rozdělení podle hlav a paragrafů trestního zákoníku. Typickým příkladem je trestný čin podvodu, který zařazuje policejní statistika mezi trestné činy majetkové, zatímco justiční statistika ho řadí v případech, kdy ohrožuje hospodářský řád a jeho fungování, mezi trestné činy hospodářské. Velký nedostatek vidím take v grafickém zpracování dat, určitá míra interakce by dovolila s daty přímo v tabulkách lépe pracovat a porovnávat je, ale to by bylo téma na samostatnou

---

⁵ KUMAR, Percy. *A Research Guide to International and U.S. Federal Laws on White-Collar* [online zdroj]. 2002 [cit. 20. 2. 2011]. Dostupný z WWW:

diplomovou práci. Seriozní hodnocení vývoje kriminality se vlivem trestní legislativy, metodologie a sběru dat a nezobrazeným číslům latentní kriminality stává spíše úkolem pro odborníky⁶.

Musíme mít na paměti, že meziroční statistické údaje vývoje kriminality nelze srovnávat bez doplňujících vysvětlení. Každým rokem se zlepšuje evidence trestných činů, zefektivňuje metodika zpracování statistických dat a dochází k legislativním změnám a obsahu hospodářské kriminality. Následující tabulky mohou sloužit spíše jen jako podpora faktu, že majetková a hospodářská kriminalita vykazuje jistá specifika. Dvěmi nejdůležitějšími jsou malé procento objasněnosti a vysoké finanční škody ve srovnání s ostatními druhy kriminality. Na orgány činné v trestním řízení jsou při jejich objasňování kladeny vyšší časové i odborné nároky.

Lze v souhrnu konstatovat, že podle statistické ročenky Ministerstva vnitra představují hospodářské trestné činy (kam zařazují i trestné činy podvodu) dlouhodobě asi desetinu ze všech trestných činů (9 % v roce 2009), ale na celkových škodách způsobených kriminalitou se podílejí 60,3 %. V tabulce č. 1 je průkazné, že objasněnost hospodářské kriminality nedosahuje 50 % a největší zastoupení na podvodech má skutková podstata úvěrového podvodu, a to jak v počtech spáchaných trestných činů, tak ve způsobené škodě. Nejvyšší podíl zaujímá tradičně hlavní město Praha. Vývoj počtu trestných činů podvodu v jejich odlišných pojetích demonstrují v tabulkách č. 2 a 3.

Tabulka č. 1: Vývoj celkové kriminality v ČR ve srovnání roku 2008/2009⁷

v %	2008	2009
<i>objasněnost hospodářské kriminality</i>	49	46,7
<i>objasněnost majetkové kriminality</i>	17,2	18
<i>objasněnost násilné kriminality</i>	62,9	64,8

<<http://www.llrx.com/features/whitecollarcrime.htm#Intro>>

⁶ MAREŠOVÁ, Alena. *Končí kontinuita statistických dat o kriminalitě?* Trestněprávní revue. 2010, č.6, str. 181

⁷ Ministerstvo vnitra. *Zpráva o bezpečnostní situaci na území ČR* [online]. 2011. [cit. 20. 2. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>>

Tabulka č. 2: Vývoj trestného činu podvod, pojistný podvod, úvěrový podvod⁸

celkem tr. činů	2008		2009	
	údaje státního zastupitelství	údaje soudů	údaje státního zastupitelství	údaje soudů
<i>podvod</i>	6 704	3 229	6 728	3 146
<i>pojistný podvod</i>	669	279	445	235
<i>úvěrový podvod</i>	8 216	5 192	6 551	3 709

Tabulka č. 3: Vývoj trestného činu podvod, úvěrový podvod, pojistný podvod, dotační podvod⁹

celkem tr. činů	2009			2010		
	zjištěno	objasněno	škoda (tis. Kč)	zjištěno	objasněno	škoda (tis. Kč)
<i>podvod</i>	4938	3035	1 139 357	4962	3301	905 198
<i>úvěrový podvod</i>	5196	4378	1 249 735	3768	3692	1 125 996
<i>pojistný podvod</i>	429	322	136 614	354	320	102 858
<i>dotační podvod</i>				31	14	1 617

c) Podvodná jednání

Pro zjednodušení v literatuře nalezneme poměrně zdařilé dělení podvodných jednání na vnější (způsobená externím pachatelem) a vnitřní (pachaná vlastními zaměstnanci, uvnitř organizace). Tato kriminologická sonda nám pomůže lépe

⁸ Ministerstvo spravedlnosti. *Statistická ročenka kriminality* [online]. 2011. [cit. 20. 2. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://portal.justice.cz/justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=3397&d=47145>>

⁹ Policie ČR. *Statistický přehled kriminality* [online]. 2011. [cit. 22. 2. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.policie.cz/policie-cr-web-informacni-servis-statistiky.aspx>>

pochopit vznik a důsledky hospodářské kriminality. Vnitřní podvodná jednání jsou někdy souborně označována jako kriminalita „bílých límečků“. Jde o jednání velmi sofistikované, dlouhodobé a zpravidla těžko prokazatelné. Vyvinula se v souvislosti s vývojem informačních technologií z jednoduché manipulace s písemnými dokumenty až do složitých počítačových operací s bezhotovostními převody. Pachatelé jsou většinou zaměstnanci znalí interních procesů a pravidel, někdy najmutí třetími osobami. Typickým pachatelem je jednatel, podvody jsou prováděny dlouhodobě a opakovaně, ne vždy jsou tyto případy oznamovány orgánům činným v trestním řízení.¹⁰ Ilustruje to například celosvětový průzkum hospodářské kriminality poradenské společnosti PricewaterhouseCoopers¹¹, jejíž autoři prohlašují, že se jedná o nejrozsáhlejší průzkum svého druhu na světě. Byl provedený v 54 zemích na 3 037 respondentech. Dokazuje, že nejčastějšími pachatelé podvodů jsou vlastní pracovníci, z nich pouze 30 % je z řad vyššího managementu. Je ale otázka, na kolik je toto nízké číslo způsobeno sofistikovanými a tedy těžko odhalitelnými metodami vyššího managementu. Alarmujícím faktem zůstává, že většina interních podvodů bývá odhalena víceméně náhodou, interním či externím oznámením, nesystematickou kontrolou. Celých 30 % českých společností uvedlo, že za posledních 12 měsíců neprovedlo žádné vyhodnocování rizik podvodu. Celkové číslo podvodů je ve skutečnosti daleko vyšší, protože existuje souvislost mezi četností hodnocení rizik a počtem odhalených případů.

Čeští pracovníci ospravedlňují páchaní podvodů přesvědčením, že to tak dělají i ostatní (60 %). Prof. Miroslav Protivinský nabízí v časopise *Kriminalistika* další možné motivační důvody, tentokrát z trestních spisů: „Neudělala jsem nic, co nedělá také každá banka; Zjistil jsem, že s penězi lze skutečně koupit všechno, také přátele, atd.; 42 % světového hospodářství je v mafiánských rukou; Mám nadání zacházet s lidmi, kteří mě zbožňují a tuto roli mi umožňují; Nikdo kvůli mě nepřišel o peníze; Teprve zásahem justice vznikly masivní škody...“¹² Jak je vidět, pachatelé často vinu vůbec necítí, nebo ji odsouvají na systém, justici a jiné. Poslední ukazatel je vysvětlitelný z toho důvodu, že pro zaměstnavatele je často víc než ztráta majetková

---

¹⁰ ČÍRŤKOVÁ, Ludmila et al. *Podvody, zpronevěry, machinace*. 1.vydání. Praha: Armex, 2005, str. 14-28

¹¹ PricewaterhouseCoopers. *Celosvětový průzkum hospodářské kriminality* [online]. 2010. [cit.22.2.2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.pwc.com/cz/cs/hospodarska-kriminalita/index.jhtml>>

¹² PROTIVINSKÝ, Miroslav. *Podvod jako národní sport?* Kriminalistický sborník. 2009, č.53, str. 49-50

závažnější ztráta na image firmy, její kredibilitě a vztahu se zákazníky. Pověst každé firmy je systematicky budována a každá negativní zpráva ovlivňuje i její tržní hodnotu. Krizová komunikace musí být předem připravena a velké společnosti většinou disponují příslušnými odborníky. Na druhou stranu jakýkoli odhalený podvod učí společnost větší ostražitosti a pozornosti, věnují více financí na prevenci a zdokonalování svých kontrolních mechanismů. Reaktivní přístup je nahrazen přístupem proaktivním, ve formě interního monitoringu, školení zaměstnanců, systémům na odhalování varovných signálů. Informační bezpečnostní řešení jsou ostatně součástí většiny komerčních nabídek informačních společností. Vnější podvodná jednání jsou páchána různorodým působením zvenku, ale často využívají nátlak na osobu uvnitř organizace. Pachatelé bývají často organizovaní, vzdělaní, znají mezer v zákonech. Jednotlivé články řetězce se vyznačují promyšlenou dělbou práce, jejich vrcholný stupeň může být jen fiktivní, zpravidla zahraniční osoba. Podvody jsou prováděny jednorázově a není proti nim bohužel imunní žádná lidská aktivita.¹³

3) TRESTNÝ ČIN PODVODU PODLE § 209 TR. ZÁK.

a) Vývoj skutkové podstaty

Je obecně známým faktem, že trestní zákoník prošel v minulých dvaceti letech mnoha koncepčními změnami, jen v období od 1. ledna 1990 do 31. července 2006 byl změněn 59 zákony a třemi nálezy Ústavního soudu ČSFR a ČR. Největší koncepční změnou je pochopitelně přijetí současného trestního zákoníku účinného od 1. ledna 2010, jehož návrh se připravoval patnáct let. Trestní zákoník byl během své účinnosti také již 70krát novelizován. Některé novelizace jsou pochopitelné vzhledem k vývoji společnosti a prostředkům páchaní trestné činnosti. K významnějším právním úpravám trestného činu podvodu došlo novelami č. 175/1990 Sb., 557/1991 Sb., č. 253/1997 Sb., č. 253/2006 Sb. a č. 40/2009 Sb. V příloze své diplomové práce jsem zmapovala vývoj změn ve formulaci trestného činu podvodu ve všech jeho formách, nyní mi dovoluji jen stručně nastínit změny nejdůležitější.

---

¹³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila et al. *Podvody, zpronevěry, machinace*. 1. vydání. Praha: Armex, 2005, str.18

Novela č. 175/1990 zvýšila trestní sazbu, způsobí-li pachatel podvodným jednáním škodu velkého rozsahu. Do té doby mohl být pachatel potrestán odnětím svobody od dvou do osmi let bez ohledu na výši způsobené škody. Nově pachateli hrozil trest odnětí svobody pět až dvanáct let, způsobí-li škodu velkého rozsahu. K naplnění skutkové podstaty trestného činu podvodu podle právní úpravy před rokem 1989 byla nejvyšší možná sazba pouze v rozpětí od dvou do osmi let, bez ohledu na to, jak vysoká škoda byla trestnou činností způsobena. Naproti tomu ve skutkové podstatě trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132, ve které byl kvalifikační znak způsobení „škody velkého rozsahu“ obsažen, byla trestní sazba stanovena v rozpětí do osmi do patnácti let odnětí svobody, tedy podstatně vyšší. V této ničím neodůvodněné právní úpravě trestných činů proti majetku se rovněž zračila zvýšená ochrana tzv. socialistického vlastnictví oproti vlastnictví osobnímu či soukromému. Jak již bylo uvedeno, zmíněný rozpor byl odstraněn novelou č. 175/1990 Sb. a nejvyšší sazba za majetkové trestné činy podle § 247, 248 a 250 byla jednotně stanovena v rozpětí od pěti do dvanácti let odnětí svobody. Stejnou sazbou jsou sankcionovány i nově vytvořené trestné činy pojistného podvodu podle § 250a a úvěrového podvodu podle § 250b. Přísnější trestní sazba za členství v organizované skupině byla před novelizacemi obsažena pouze ve skutkové podstatě trestného činu krádeže.

Novelou č. 557/1991 Sb. byl znak člena organizované skupiny s přísnější trestní sazbou zahrnuta i do skutkových podstat trestných činů zpronevěry a podvodu. Zároveň byla zvýšena horní hranice trestní sazby základní skutkové podstaty podvodu z jednoho na dva roky.

Nejvýznamnější a zároveň nejkontroverznější zásahy do skutkové podstaty trestného činu podvodu byly provedeny novelou č. 253/1997 Sb. Rozšířila podmínky trestnosti trestného činu podvodu a zavedla dvě nové skutkové podstaty - pojistný podvod a úvěrový podvod. Zavedení nových skutkových podstat se spolu s novou formulací drogových deliktů staly nejvýraznějšími tématy této novely. Stejnoprotokol z jednání Poslanecké sněmovny z 2. 9. 1997 dokazuje, že bylo třeba mnohé vysvětlovat. Tehdejší ministryně spravedlnosti Vlasta Parkanová vysvětluje nové skutkové podstaty takto: “postih těchto deliktů by trestní zákon doposud neumožňoval. V řadě případů tyto delikty byly podřaditelné pod stávající skutkové podstaty, avšak buď se v průběhu

vývoje ekonomických vztahů objevovaly další modifikace zrušení práva, nebo se tyto skutkové podstaty, byť vycházející z nedávného stavu, ukázaly jako překonané.” Poslanec Libor Kudláček naopak vyjadřuje nad rozšiřováním skutkových podstat znepokojení: “A tady je a myslím, že vždycky bude na místě velice vážná debata. Ta je totiž o tom, kde je hranice mezi tím, kde stačí nějaká obecná ustanovení o různých formách trestné činnosti, a je tedy jen věcí schopnosti či neschopnosti orgánů činných v trestním řízení, jak je dokáží využít a kdy je zapotřebí upravit některé zvláštní formy vzhledem k jejich specifickým vlastnostem nějak jinak, zvlášť.”¹⁴

Rozšiřování skutkových podstat je obecně problematické a má pochopitelně mnoho odpůrců argumentující především nadměrnou kriminalizací jednání. K zotřování trestní represe docházelo zejména v první polovině devadesátých let v důsledku zvýšeného výskytu hospodářské kriminality, terorismu, násilné kriminality a její brutalizace. Stupeň represivity se přitom neposuzuje jen podle nových skutkových podstat, ale i podle zpřísnování trestních sankcí, výkonu trestu, procesních předpisů a dalších.¹⁵ Konkrétními příklady mohou být instituty účasti na zločiném spolčení a beztrestnosti skrytého agenta, zadržení a otevření zásilek, zadržení peněžních prostředků na účtu u banky zavedených do trestního zákona a trestního řádu novelou č. 152/1995 Sb., novela trestního řádu č. 265/2001 Sb. zařadila do trestního řádu možnost použití odposlechů a další. Jakkoli jsou tyto instituty účinné a funkční, přispívají k zotřování trestní represe.

K naplnění subjektivní stránky skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 250 trestního zákona, ve znění účinném do 31. 12. 1997, bylo nutné prokázat, že pachatel již v době uzavření smlouvy o úvěru nebo pojistné smlouvy jednal klamavě, tedy uváděl banku potažmo pojišťovnu v omyl nebo využil jejího omylu o skutečnostech rozhodných pro poskytnutí úvěru nebo čerpání pojistného. Pachatelův podvodný úmysl se musel složitě dokazovat. Pokud se ho nepodařilo prokázat, bylo možné v některých případech věc kvalifikovat jako trestný čin poškozování cizích práv podle § 209 odst. 1 tr. zák. Skutková podstata podle tohoto ustanovení však nedopadala na všechny případy

---

¹⁴ Parlament ČR. *Stejnoprotokol z jednání Poslanecké sněmovny* [online zdroj]. 1997 [cit. 20. 2. 2011]. Dostupný z WWW <<http://www.psp.cz/knih/1996ps/tisky/t022000a.htm>>

¹⁵ Srov. např. MUSIL, Jan. *Úvaha o přepínání trestní represe*. [online]. 2010. [cit. 31. 3. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://bit.ly/hg7Ehm>>

a navíc hrozil pachateli jen relativně nízký trest v odnětí svobody až na dvě léta nebo peněžitý trest. Důvodová zpráva k novele č. 253/1997 ospravedlňuje zavedení nových skutkových podstat tím, že se jimi usnadní dokazování těch podvodných jednání, kde nevznikla škoda a musí se složitě dokazovat podvodný úmysl. Nová formulace tedy dovolí postihovat jednání, které odpovídá přípravě trestného činu, dosud nepostižité, když nesměřovala k závažnému trestnému činu (podle § 250 odst. 3 a 4 tr. zák. ve znění účinném do 31. 12. 1997).

I když s argumentací do značné míry souhlasím, chápu, že svádí minimálně laickou veřejnost k zamyšlení, jestli není pouze výsledkem lobbistických zájmů pojišťoven či nátlaku orgánů činných v trestním řízení. Považuji odůvodnění za vágní, nepodepřené ověřitelnými fakty, nabízející spíše otázky než odpovědi. Výstižné je známé srovnání činnosti zákonodárce s činností soudce: když soudce neprokáže vinu, nesmí uložit trest. Stejně tak zákonodárce nesmí hrozit trestem, když nedokáže jeho potřebnost. S námitkou neústavnosti trestného činu pojistného podvodu se musel vyrovnat i Ústavní soud ve známém usnesení sp. zn. Pl ÚS 5/2000 ze dne dne 20. 2. 2001¹⁶. Navrhovatel ústavní stížností namítá, že aplikace ustanovení pojistného podvodu v § 250a tr. zák. porušuje ústavní právo zakotvené v čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod č. 2/1993 Sb, podle něhož vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu, zatímco trestný čin pojistného podvodu poskytuje větší míru ochrany konkrétním soukromým subjektům, rozuměj pojišťovám. Navrhovatel dále napadá odůvodnění zákonodárce usnadnit orgánům činným v trestním řízení dokazování a tím se dostává do rozporu s čl. 40 odst. 2 Listiny: Každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena. Ústavní soud vysvětluje zavedení zmiňovaného ustanovení nedostatkem mimotrestních právních instrumentů, které by účinně postihovaly zneužití institutu pojištění a uvádí, že v konečném důsledku je chráněn cizí majetek v obecné rovině, jak vyplývá z definice objektu trestného činu pojistný podvod, kterým je ochrana sjednávání pojistných smluv a plnění z nich. Uznává zároveň, že rozsah předmětu dokazování se skutečně zúží. Tím se zároveň rozšíří dosah, záběr skutkové podstaty takového

---

¹⁶ Ústavní soud. Nález Ústavního soudu č. 127 [ze dne 20. února 2001]. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2001, částka 51, s. 3238-3244.

trestného činu. V žádném případě se ale povinnost pečlivě objasňovat i okolnosti svědčící zejména ve prospěch obviněného, zatěžující orgány činné v trestním řízení, nepřesouvá na obviněného. Zúžení důkazní tísně automaticky neznamená přesouvání viny na obžalovaného.

Novelou trestního zákona provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2002, byly trestné činy úvěrového a pojistného podvodu zařazeny mezi zvláště závažné trestné činy taxativně vyjmenované v § 62 odst. 1 tr. zák. Od 1. 1. 2002 je tedy možné i u těchto trestných činů podmíněné propuštění až po vykonání dvou třetin trestu. Do té doby to bylo možné jen u trestného činu podvodu. Zároveň novela stanovila nová pravidla pro výpočet škody v § 89 odst. 11: škodu nikoli nepatrnou určila částkou nejméně 5 000 Kč, škodu nikoli malou nejméně 25 000 Kč, větší škodu nejméně 25 000 Kč až do škody velkého rozsahu ve výši nejméně 5 000 000 Kč.

Novelou č. 253/2006 Sb. byl do trestního zákona včleněn nový termín „jiná majetková hodnota.“ Je zcela nově definován v § 13 odst. 13 jako „majetkové právo nebo jiná penězi ocenitelná hodnota, která není věcí.“ Zároveň byl doplněn trest propadnutí věci za trestný čin podvodu a pojistného podvodu na trestný čin propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Nový trestní zákoník č. 40/2009 Sb., který nabyl účinnosti 1. 1. 2010, přináší mnoho změn, které nejlépe pochopíme porovnáním předchozí i nové úpravy, jak činím pod textem o této novele, modrou barvou jsou znázorněny změny. V následujícím textu shrnu základní novinky. Novelou se zavádí samostatný trestný čin dotační podvod. Má stejnou definici jako úvěrový podvod v předchozí úpravě, jen je rozšířen i na „návrtné finanční výpomoci a příspěvky“. Místo subvence nebo dotace byla do prvního odstavce úvěrového podvodu včleněna slova „při čerpání úvěru.“ Skutková podstata úvěrového podvodu byla pozměněna na použití prostředků získaných účelovým úvěrem. Způsobení větší škody je nově trestáno sazbou odnětí svobody jeden až pět let u všech skutkových podstat podvodu, úvěrového, pojistného i dotačního. Hranice a vyčíslení škod se v nové úpravě neliší. Úvěrový a dotační podvod mají nově u základních skutkových podstat znak způsobení škody.

Za zásadní považuji fakt, že dochází ke zvýšení počtu okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby, zejména zavedením recidivy, způsobením škody větší,

značné či velkého rozsahu (podle výkladového pravidla v § 138 odst. 1 tr. zák. se za větší škodu považuje částka 50 000 Kč), dosud u podvodných jednání neuváděná, spáchání činu jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného, spáchá-li trestný čin podvodu za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nebo spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady, teroristického útoku nebo teroru.

Nejvýrazněji je změněna formulace pojistného podvodu, která byla upřesněna s ohledem na zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě, který užívá pojem „uzavření pojistné smlouvy“ (§ 6) a nezná pojem „sjednávání pojistné smlouvy“, který užíval trestní zákon. To způsobovalo problémy při výkladu orgánů činným v trestním řízení, kteří termín „sjednávání pojistné smlouvy“ vykládaly poměrně úzce tak, že pachatelem je pouze ten, kdo sjednává pojistnou smlouvu. Osoba, která opatřila účastníku pojistné smlouvy pouze podklady nebo mu poskytla pomoc, byla posuzována jen jako pomocník. Obdobně i u organizátora nebo návodce, který sjednával pojistnou smlouvu. Jednání účastníka na pojistných podvodech různých pachatelů nebylo možné v důsledku akcesority účastenství posuzovat jako pokračující trestný čin, ale jako několikanásobné účastenství. Dále nebylo možno sčítat škodu, což vedlo k mírnějšímu postihu než u hlavních pachatelů.¹⁷ V souladu se zákonem č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví byl v trestním zákoníku nahrazen termín „při uplatnění nároku na plnění z takové smlouvy“ termínem „likvidace pojistné události“ podle § 2 odst. 1 písm. s) zákona o pojišťovnictví, podobně je tomu i s pojmem „likvidace pojistné události“, jenž je definován v zákonu o pojišťovnictví, a který nahrazuje sousloví „plnění nároku na plnění“, přičemž nový pojem vyjadřuje i skutečnost, že uvedení nepravdivých údajů se týká celého procesu likvidace, nikoli jen jeho části. Pojem „plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění“ pokrývá jak plnění na základě pojistné smlouvy, tak i na základě jiného důvodu. To se týká např. zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, ve znění pozdějších předpisů, podle něhož musí Česká kancelář pojistitelů plnit v případech vymezených zákonem poškozeným, aniž existuje pojistná smlouva.

---

¹⁷ ŠÁMAL, Pavel. K úpravě pojistného podvodu v novém trestním zákoníku. *Pojistné rozpravy*. 2009, č. 25, str. 5

**Srovnání trestního zákona č. 140/1961 Sb., který pozbyl účinnosti 1. 1. 2010 (1.sloupec) a
trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., účinného od 1. 1. 2010 (2. sloupec)**

§ 250 Podvod

- (1) **Kdo ke škodě cizího majetku** sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti nebo **peněžitým trestem** nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.
- (2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 **škodu nikoli malou**.
- (3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo
- b) způsobí-li takovým činem značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.
- (4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu

§ 209 Podvod

- (1) Kdo sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.
- (2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 **a byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán**.
- (3) Odnětím svobody na **jeden rok až pět let** nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 **větší škodu**.
- (4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,
- b) spáchá-li takový čin jako osoba, která má **zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného**,
- c) spáchá-li takový čin za stavu **ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek**, nebo
- d) způsobí-li takovým činem značnou škodu.
- (5) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,
- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu, nebo
- b) spáchá-li takový čin v **úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312)**.
- (6) Příprava je trestná.

§ 250a Pojistný podvod

(1) Kdo při sjednávání pojistné smlouvy nebo při uplatnění nároku na plnění z takové smlouvy uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti nebo [peněžitým trestem](#) nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Stejně bude potrestán, kdo úmyslně vyvolá pojistnou událost, nebo kdo stav vyvolaný pojistnou událostí udržuje v úmyslu zvýšit vzniklou škodu.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 na cizím majetku škodu nikoliv malou.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,

b) způsobí-li takovým činem na cizím majetku značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.

(5) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 na cizím majetku škodu velkého rozsahu.

§ 210 Pojistný podvod

(1) Kdo uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí

a) v souvislosti s uzavíráním nebo [změnou pojistné smlouvy](#),

b) v souvislosti s likvidací pojistné události, nebo

c) při uplatnění práva na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění,

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Stejně bude potrestán, kdo v úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch vyvolá nebo předstírá událost, s níž je spojeno právo na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění, nebo stav vyvolaný pojistnou událostí udržuje, a způsobí tak na cizím majetku [škodu nikoliv nepatrnou](#).

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 a [byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán](#).

(4) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 větší škodu.

(5) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin jako osoba, která má [zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného](#), nebo

c) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

(6) Odnětím svobody na pět až [deset let](#) bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo

b) spáchá-li takový čin [v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady \(§ 309\), teroristického útoku \(§ 311\) nebo teroru \(§ 312\)](#).

(7) Příprava je trestná.

§ 250b Úvěrový podvod

(1) Kdo při sjednávání úvěrové smlouvy či v žádosti o poskytnutí subvence nebo dotace uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti nebo **peněžitým trestem**.

(2) Stejně bude potrestán, kdo bez souhlasu věřitele nebo jiné oprávněné osoby použije úvěr, subvenci nebo dotaci na jiný než určený účel.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo **peněžitým trestem** bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu nikoliv malou.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny, nebo
- b) způsobí-li takovým činem značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.

(5) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu.

§ 211 Úvěrový podvod

(1) Kdo při sjednávání úvěrové smlouvy nebo při **čerpání úvěru** uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

(2) Stejně bude potrestán, kdo bez souhlasu věřitele, **v nikoli malém rozsahu**, použije prostředky získané účelovým úvěrem na jiný než určený účel.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 a **byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán**.

(4) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo **peněžitým trestem** bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 větší škodu.

(5) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,
- b) spáchá-li takový čin jako osoba, **která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného**, nebo
- c) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

(6) Odnětím svobody na pět až **deset** let bude pachatel potrestán,

- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo
- b) **spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312)**.

(7) Příprava je trestná

b) Skutková podstata

Ve společnosti se vyskytují určité nebezpečné činy schopné typizace, proti kterým se společnost musí bránit.¹⁸ V oblasti trestního práva se jedná o trestné činy, ty dělíme podle závažnosti na zločiny a přečiny. Skutková podstata trestného činu je souhrn typických, základních, právně relevantních znaků. Česká nauka rozlišuje tyto

¹⁸ SOLNAŘ, Vladimír; FENYK, Jaroslav; CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Základy trestní odpovědnosti*. 2. vydání. Praha: Orec, 2003, str. 62

obligatorní znaky skutkových podstat: objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka.¹⁹ Podle tohoto rozlišení budu postupovat u výkladu jednotlivých forem trestného činu podvodu.

Trestného činu podvodu podle § 209 tr. zák. se dopustí ten pachatel, který úmyslným jednáním ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti a způsobí tak na cizím majetku nikoli nepatrnou škodu. Jedná se o obecné ustanovení postihující podvodná jednání v podstatě jakékoli souvislosti. Prvním znakem skutkové podstaty, kterému se budu věnovat, je objekt.

i) Objekt

Objekt označuje “společenské vztahy, zájmy a hodnoty chráněné zákonem, proti nimž trestný čin směřuje.”²⁰ Objekt je buď přímo vyjádřen v dispozici trestní normy nebo se dovozuje výkladem. Ze systematického zařazení trestného činu podvodu do Hlavy V pod majetkové trestné činy vyplývá, že objektem trestného činu podvodu je cizí majetek. Půjde o majetek jako celek (na rozdíl od některých jiných majetkových trestných činů, které mají objekt zúžený například jen na věci nebo věci a jiné majetkové hodnoty). Pod pojmem majetku zahrnujeme souhrn všech majetkových hodnot, tj. věcí, pohledávek (např. nárok na vyplacení pojistného plnění nebo nárok akcionáře na vyplacení dividendy) a jiných práv (např. majetková práva autorů) a penězi ocenitelných hodnot (obchodní podíly, resp. členské vklady v obchodních společnostech a družstvech, vklad tichého společníka a jiné). Zvláštním druhem majetku je např. obchodní majetek podnikatele, který je fyzickou osobou, nebo právnické osoby ve smyslu § 6 odst. 1 ObchZ, anebo podnik ve smyslu § 5 ObchZ. Cizím majetkem potom majetek, který nenáleží pachateli nebo nenáleží výučně jemu.²¹ V souhrnu lze říci, že objektem trestného činu podvodu podle § 209 tr. zákoníku jsou chráněna veškerá majetková práva fyzických i právnických osob ve všech formách vlastnictví.

---

¹⁹ SOLNAŘ, Vladimír; FENYK, Jaroslav; CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Základy trestní odpovědnosti*. 2. vydání. Praha: Orec, 2003, str. 80

²⁰ SOLNAŘ, Vladimír; FENYK, Jaroslav; CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Základy trestní odpovědnosti*. 2. vydání. Praha: Orec, 2003, str. 80-81

²¹ ŠÁMAL, Pavel; PÚRY, František; RIZMAN, Stanislav. *Trestní zákoník: komentář*. 1. vydání. Praha : Beck, 2010, str. 1782

ii) Objektivní stránka

Objektivní stránka je charakterizována jednáním, jeho následkem a příčinným vztahem mezi jednáním a následkem. Tyto znaky označujeme jako obligatorní, musejí být vždy přítomné (a dokázané), aby jednání bylo trestné. Fakultativními znaky bývají označovány zejména místo a čas jednání, účinek, hmotný předmět útoku a jiné. K naplnění objektivní stránky musí být naplněny všechny obligatorní znaky, v opačném případě trestní odpovědnost nenastává.²²

Objektivní stránka trestného činu podvodu podle § 209 spočívá v tom, že pachatel jiného uvede v omyl, jeho omylu využije, nebo mu zamlčí podstatné skutečnosti, v důsledku čehož tato osoba provede majetkovou dispozici a tím vznikne na cizím majetku škoda nikoli nepatrná a dojde k obohacení pachatele nebo jiné osoby. Mezi omylem u podváděné osoby, majetkovou dispozicí, kterou provede oklamáný, škodou u poškozeného a obohacením pachatele nebo jiné osoby, musí být příčinná souvislost. Z tohoto důvodu je skutková podstata náročnější na dokazování než u dalších forem podvodu. U trestného činu podvodu podle § 209 tr. zák. musí být jednoznačně prokázán úmysl obohatit sebe nebo jiného již v okamžiku podvodného jednání. Přejdeme nyní k výkladu jednotlivých znaků objektivní stránky. Budu jim věnovat více pozornosti ve srovnání s objektivní stránkou dalších skutkových podstat, zejména proto, že se většina pravidel dá aplikovat i na ostatní druhy podvodů.

Jiného

Pod pojmem jiného je třeba rozumět jakoukoli osobu odlišnou od pachatele. Z dikce zákona nevyplývá, že by se muselo jednat jen o konkrétní osobu. Okolnost, že se v průběhu dokazování nepodařilo objasnit, koho svým jednáním obviněný obohatil, nebyla přesně zjištěna identita osoby, která byla jednáním pachatele obohacena, nelze hodnotit jako nenaplnění zákonného znaku skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 209 tr. zák. Relevantní pro posouzení tohoto znaku skutkové podstaty totiž není přesné zjištění, kdo byl jednáním pachatele obohacen, nýbrž zda jednáním pachatele došlo k obohacení jeho či jiného.²³ Je-li okruh osob, které se v důsledku podvodného

²² JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo hmotné*. 3. Vydání. Praha: Linde, 2008, str. 158

²³ Usnesení Nejvyššího soudu sp.zn. 3 Tdo 935/2007 [ze dne 5. září 2007]

jednání pachatele obohatí, upraven v zákoně tak, že se nevyžaduje jednoznačná identifikace obohacené osoby, je zřejmé, že pro naplnění skutkové podstaty podvodu podle § 209 tr. zák. je podstatné, že dojde k obohacení nějaké osoby ke škodě na cizím majetku. Trestného činu podvodu se lze dopustit i proti právnické osobě, a to jak fyzickou osobou, která stojí mimo struktury právnické osoby (viz kapitola o vnějších podvodných jednáních), tak i fyzickou osobou uvnitř právnické osoby (vnitřní podvodná jednání), která je zařazena do její organizační struktury. Proto trestný čin podvodu může být spáchán i v rámci pracovněprávních vztahů, pachatelem je zaměstnanec a osobou jednající v omylu, resp. osobou poškozenou, je zaměstnavatel. Zaměstnavatelem, na jehož úkor lze spáchat trestný čin podvodu, může být i právnická osoba, zejména obchodní společnost, družstvo, státní podnik a jiné. Je třeba zmínit, že o trestný čin podvodu nepůjde v případě, že fyzická osoba která je oprávněná v rámci své funkce nebo zmocnění samostatně jednat jménem právnické osoby a v souvislosti s tím i činit majetkové dispozice, sice neoprávněně disponuje s jejím majetkem, ale nejedná ani v omylu, ani s neznalostí všech podstatných skutečností, i když při tom poruší určité povinnosti, které z jejího postavení vyplývají, a způsobí této právnické osobě škodu. Jestliže tedy fyzická osoba, která provedla určitou majetkovou dispozici, v jejímž důsledku došlo ke škodě na majetku a k obohacení pachatele či jiné osoby, nejednala v omylu nebo s neznalostí všech podstatných skutečností, nemůže jít z její strany o trestný čin podvodu, ale podle okolností jen o jiný trestný čin, např. o zpronevěru podle § 206 tr. zák. nebo o porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 tr. zák.

Omyl

Omyl je v odborné literatuře pojímán jako rozpor mezi představou a skutečností, ať je představa oklamaného jakákoli nebo dokonce i když není žádná. Pachatel si musí uvědomit omyl jiného již v době, kdy dochází k přisvojení omylem získaného plnění. Dodatečně zjištěný omyl, který si pachatel uvědomí (nebo na který je upozorněn) až poté, co již získal cizí majetkovou hodnotu do své dispozice, nemůže naplnit skutkovou podstatu trestného činu podvodu, v úvahu přichází, při splnění dalších zákonných znaků, naplnění skutkové podstaty trestného činu zatajení věci podle § 219 tr. zák. Skutková podstata trestného činu podvodu podle § 209 tr. zák. je naplněna i v

případě, jestliže pachatel přijme z cizího majetku peněžní částku, o které ví, že mu nepatří, neboť mu byla zaslána na jeho bankovní účet omylem.²⁴

Uvedení v omyl

Ve smyslu ustanovení § 209 tr. zákoníku se za naplnění znaku „uvede někoho v omyl“ považuje takové jednání pachatele, kterým předstírá okolnosti, jež nejsou v souladu se skutečným stavem věci. Ze strany pachatele musí jít o vědomé poskytnutí nepravdivých informací, není vyžadována zvláštní rafinovanost, dokonce může být vyvolán i konkludentním jednáním jako je konzumace jídla v restauraci bez zaplacení. Zde se nabízí srovnání s francouzskou úpravou trestného činu podvodu. Zatímco český trestní zákoník postihuje v trestném činu podvodu i uvedení v omyl konkludentním jednáním, francouzský zákonodárce zavedl pro tyto jevy do trestního zákoníku zvláštní skutkovou podstatu v § 313-5 postihující podvodná jednání na pomezí krádeže a podvodu nazvaná „filouterie“²⁵. Postihuje všechna podvodná jednání, kdy pachatel objedná zboží či služby, ačkoli ví, že za ně nezplatí. Zákon taxativně vyjmenovává podvod nezaplacením jídla a nápojů, jízdy taxislužbou, ubytování v hotelu nebo zaplacení pohonných hmot. Tato jednání není možno subsumovat pod krádež, ve francouzském trestním zákoníku definovanou jako podvodné odejmutí cizí věci, protože plnění bylo poskytnuto dobrovolně a také sankce jsou mírnější než u krádeže, ale ani pod podvod pro nedostatek podvodných způsobů páčání.²⁶ V české úpravě se činnost pachatele, který předstírá, že zaplatí za objednané služby, i když je nehodlá zaplatit, subsumuje pod § 209 tr. zák. Velkým rozdílem těchto dvou úprav je také fakt, že francouzský trestní zákoník hojně využívá u trestných činů postihujících podvody peněžité trest, který byl v české úpravě podvodu úplně eliminován.

Úmysl pachatele způsobit škodu a obohatit sebe či jiného musí být mimo jakoukoli pochybnost prokázán již v okamžiku jednání. Nepostačí poskytnout nepravdivé, hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčet, ale musí se prokázat úmysl způsobit svým jednáním škodu. Jestliže teprve po uzavření smlouvy vznikly překážky, které bránily dlužníkovi splnit závazek, a které nemohl v době uzavření

---

²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 538/2007 [ze dne 16. května 2007]

²⁵ LYER, Stanislav. *Francouzsko-český slovník*. 2. vydání. Praha: SPN, 1991, str. 281: v překladu: *okrádání, podvádění*

²⁶ Francie. *Francouzský trestní zákoník*. Dostupný z WWW: <<http://perlpot.net/cod/penal.pdf>>

smlouvy předvídat, když jinak byl tehdy schopen závazek splnit, pak jeho jednání nelze považovat za trestný čin podvodu podle § 209 odst. 1 tr. zák.²⁷ Poměrně rozšířeným mýtem je přesvědčení, že dlužník, který oddaluje vrácení peněz ve sjednané lhůtě, nebo dlužník, který dodatečně pojme úmysl je nevrátit, se dopouští trestného činu podvodu. Skutečnost, že vypůjčitel nesplnil svůj závazek k vrácení peněz ve sjednané lhůtě, ač tak mohl učinit, ještě nedokazuje, že uvedl věřitele v omyl, aby se ke škodě jeho majetku obohatil. K naplnění subjektivní stránky trestného činu podvodu by bylo třeba dokázat úmysl peníze nevrátit již v době půjčky nebo leasingové smlouvy a podobně.

Využije omylu jiného

Při využití omylu jiného pachatel sám k vyvolání omylu nepřispěl, ale když rozpoznal omyl jiného, jednal v příčinném vztahu k tomuto omylu tak, aby ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatil.

Podstatné skutečnosti

Podstatné skutečnosti zamlčí ten pachatel, který neuvede při svém podvodném jednání jakékoli skutečnosti, které jsou rozhodující nebo zásadní pro rozhodnutí poškozeného, popřípadě jiné podváděné osoby. Rozhodující jsou takové skutečnosti, jejichž zamlčení způsobí, že druhá strana poskytne pachateli podstatně výhodnější plnění, než kdyby tyto skutečnosti znala. Prokazování subjektivní stránky je ulehčené v tom smyslu, že není třeba prokazovat omyl v jednání druhé strany, tedy, že uvedené podstatné skutečnosti jí nebyly známé, resp. že pokud by je znala, nejednala by tím způsobem, kterým v posuzovaném případě jednala. Podvodné jednání směřuje k obohacení pachatele nebo někoho jiného.

---

²⁷ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 1525/2008 [ze dne 21. 1. 2009]

Zamlčení podstatných skutečností

Zajímavý postřeh o znaku „zamlčení podstatných skutečností“ nabízí usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 328/2010 ze 31. 3. 2010. Státní orgán nemůže být uveden v omyl o skutečnosti, o které sám rozhodl. Jestliže například Úřad práce omylem vyplatí dávky státní sociální podpory, i když předtím sám rozhodl o tom, že na ně obviněná nemá nárok, nenaplnuje toto jednání znak „zamlčení údajů“ skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 209 tr. zák. a úřad musí v rámci subsidiarity trestní represe zvolit občanskoprávní prostředky k vymáhání přeplatku.

Škoda

Podvod je trestným činem, je-li způsobena na cizím majetku škoda nikoli nepatrná. Tou se rozumí podle výkladového pravidla § 138 trestního zákoníku částka 5 000 Kč. Nedosáhne-li způsobená škoda této výše, přichází v úvahu posouzení jednání pachatele jako přestupku proti majetku podle § 50 odst. 1 písm. a) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích. Ze statistik vyplývá, že významný podíl obecných podvodů je spáchán se způsobením škody v rozmezí 5 000 – 10 000 Kč. Škoda na cizím majetku představuje jak zmenšení jeho hodnoty, tak i ušlý zisk (hodnota, o kterou by jinak byl majetek oprávněně zvětšen), přičemž musí být zjištěno, zda pachatel jednal v úmyslu způsobit jiné osobě škodu. Postup při stanovování škody způsobené trestným činem podvodu je často Nejvyšším soudem nižším soudům vytýkán, a to ze dvou příčin. Škoda je buď stanovena nesprávným postupem nebo nedostatečně zjištěna. Na její správné vyčíslení se klade důraz proto, že je rozhodnou skutečností pro použití přísnější právní kvalifikace, ale i stanovení výše trestu, jak vyplývá z kvalifikovaných skutkových podstat trestného činu podvodu. Musí být proto naprosto zřejmé, jakým způsobem byla škoda určena. Při stanovení výše škody se podle § 138 tr. zák. zásadně vychází z ceny, za kterou se věc, která byla předmětem útoku, v době a v místě činu obvykle prodává. Nelze-li takto výši škody zjistit, vychází se z účelně vynaložených nákladů na obstarání stejné nebo obdobné věci nebo uvedení v předešlý stav. Za cenu v místě obvyklou je ve smyslu § 89 odst. 12 tr. zák. třeba považovat cenu, za kterou lze v daném místě (obci, části obce, kde došlo k trestnému činu) a čase pořídit náhradní věc stejné kvality. Někdy se označuje jako tzv.

cena obvyklá, obecná nebo tržní. Nelze tedy bez dalšího při stanovování výše škody vycházet z dohodnuté, smluvní ceny. Zásadně přitom platí, že došlo-li podvodným vylákáním peněz od poškozeného již k dokonání trestného činu podvodu podle § 209 tr. zák., pak je způsobenou škodou celá tato peněžitá částka, bez ohledu na to, zda pachatel později poškozenému vylákané peníze nebo jejich část vrátí. Vrácení peněz je třeba považovat jen za náhradu způsobené škody, což může mít význam jen při rozhodování o trestu a náhradě škody.²⁸

Ustanovení § 210 tr. zák. se vztahuje na podvodná jednání všeho druhu. Jedním takovým je tzv. fakturační podvod, jímž pachatel odebírá zboží na vlastní účet a vlastní jméno s požadavkem vystavení faktury, i když ví, že zboží nezaplatí. Většinou několik prvních faktur zaplatí a přesvědčí tak smluvní stranu o své solventnosti, aby vzápětí realizoval mnohem větší transakci bez zaplacení. Škodou u fakturačního podvodu je fakturovaná hodnota neuhrazeného zboží pouze v případě, že se jedná o cenu, za níž se toto zboží v době a místě činu obvykle prodává (§ 138 tr. zák.). Při rozhodování o náhradě škody nelze vycházet z hodnoty takového zboží snížené o vrácenou daň z přidané hodnoty na vstupu - otázku daně z přidané hodnoty citované zákonné ustanovení neřeší.²⁹

V případě, že není možné zjistit přesnou výši škody, musí se zjistit alespoň její minimální výše, přičemž tato minimální výše škody se musí opírat o provedené důkazy stejně jako každá jiná okolnost a není možné ji určit odhadem.³⁰ V rozsudku musí být výše škody určena číselně a není možné ji určit jen slovním opisem, například že vznikla škoda v zanedbatelné výši.

V devadesátých letech se prudce rozšířily obchodní transakce formou leasingu. Leasing je obecně řečeno dlouhodobý pronájem s následnou koupí najaté věci. Existuje několik druhů leasingu v závislosti na délce pronájmu, způsobu přechodu vlastnického práva nebo účelu užití. Pro diplomovou práci se spokojíme s termínem leasing v obecné rovině. Pachatel, který jedná od počátku se záměrem vylákat předmět leasingu, aniž by leasingové smlouvě hodlal dostát (přímý úmysl), případně již v době uzavírání leasingové smlouvy ví, že s ohledem na své finanční poměry nebude moci dostát ani základním podmínkám ze smlouvy vyplývajícím a je s tím srozuměn

---

²⁸ Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 1314/2003 [ze dne 10. prosince 2003]

²⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tz 75/2009-I [ze dne 21. října 2009]

³⁰ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 954/2002 [ze dne 11. prosince 2002]

(nepřímý úmysl), takže smlouva byla uzavřena jen jako prostředek k vylákání předmětu leasingu, kterým uváděl pronajímatele v omyl, naplní skutkovou podstatu podvodu. Čin je v takovém případě dokonán převzetím předmětu leasingu pachatelem, jenž se tímto způsobem obohatí na úkor leasingové společnosti. Leasingové podvody mají svou povahou blízko k trestnému činu zpronevěry, ale znovu zopakují, že o podvod se jedná tehdy, je-li záměrem pachatele neplnit vůbec podmínky smlouvy. Problémem zůstalo, jak vyčíslit škodu v případě, kdy si předmět leasingu protiprávně přivlastnil leasingový nájemce. Škodou způsobenou trestným činem podvodu spáchaného uzavřením leasingové smlouvy, je cena, za kterou se obvykle prodává věc, jež se v konkrétním případě stala předmětem podvodného vylákání, nikoli cena, kterou by postupně musel pachatel zaplatit, kdyby dodržel smluvní podmínky. Pokud podmínkou uzavření smlouvy bylo zaplacení určité částky při odebrání věci a pachatel ji zaplatil, je způsobená škoda o tuto částku nižší.³¹

Závěrem ještě dodám poznatek ohledně ceny historických objektů. Uvedenými hledisky pro stanovování ceny se nelze řídit, je-li předmětem útoku určitého trestného činu proti majetku cizí věc, která se s ohledem na svou mimořádnou kulturněhistorickou hodnotu obvykle neprodává (např. gotický kostelní zvon zapsaný jako kulturní památka). Při stanovení výše škody na ní způsobené nelze vycházet z kritéria podle § 138 tr. zák. založeného na tzv. tržní ceně, při určování škody u takové věci vychází z účelně vynaložených nákladů na obstarání stejné nebo obdobné věci nebo na uvedení v předešlý stav ve smyslu § 138 tr. zák. Tyto náklady ovšem nelze stanovit jen ve výši potřebné k obstarání pouhé repliky uvedené věci bez její kulturní a historické hodnoty, ale výše nákladů musí odpovídat tomu, za jakou cenu by bylo možné opatřit věc stejné kulturní a historické hodnoty, jaká byla předmětem útoku.³²

K prokázání objektivní stránky trestného činu podvodu musí existovat příčinná souvislost mezi omylem určité osoby (resp. její neznalostí všech podstatných skutečností) a majetkovou dispozicí učiněnou v omylu (resp. učiněnou s uvedenou neznalostí) a dále příčinná souvislost mezi touto majetkovou dispozicí na jedné straně a škodou na cizím majetku a obohacením pachatele nebo jiné osoby na straně druhé.

---

³¹ Usnesení Nejvyššího soudu sp.zn. 6 Tdo 1204/2008 [ze dne 30. října 2008]

iii) Subjekt

Pachatelem je jakákoliv osoba, která úmyslně uvedla v omyl, využila omylu jiné osoby nebo zamlčela podstatné skutečnosti. Na podvodu mohou být zainteresovány tyto osoby: pachatel, osoba jednající v omylu, osoba poškozená a osoba obohacená. Pachatel může svým jednáním sledovat i obohacení jiné osoby, a to i právnické. Právnická osoba může ostatně vystupovat jako kterákoli osoba ze jmenované čtveřice, vyjma pachatele. Má-li být trestný čin podvodu spáchán s využitím omylu (nebo neznalosti všech podstatných skutečností) právnické osoby, musí jednat v omylu či s neznalostí podstatných skutečností fyzická osoba, která je nebo by byla v dané věci oprávněna učinit příslušný právní úkon spojený s majetkovou dispozicí jménem právnické osoby nebo v jejím zastoupení. Občanský zákoník č. 40/1964 Sb. určuje, že k příslušným majetkovým dispozicím jsou oprávněni za právnickou osobu jednat ti, kteří jsou k tomu oprávněni smlouvou, zakládací listinou nebo zákonem (statutární orgány), jiní pracovníci podle jejich pracovního zařazení či vnitřních předpisů nebo její zástupce. Jednání těchto osob je pokládáno za jednání právnické osoby. Jak rozvedu později v kapitole pojednávající o subjektivní stránce trestného činu podvodu, zavinění u právnických osob je věcí velmi spornou, ale judikatura trestního práva zastává názor, že právnická osoba jako celek nedisponuje psychickým stavem, nemůže mít vlastní představu o skutečnosti a jednat v omylu. Má-li být trestný čin podvodu spáchán s využitím omylu nebo neznalosti všech podstatných skutečností právnické osoby, musí jednat v omylu (resp. s uvedenou neznalostí) fyzická osoba, která je nebo by byla v dané věci oprávněna učinit příslušný právní úkon spojený s majetkovou dispozicí jménem právnické osoby nebo v jejím zastoupení.

Aplikační praxe se zabývala otázkou omylu právnické osoby v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2003 sp. zn. 5 Tdo 443/2003, v němž byla vyslovena zásada, že právnická osoba jedná navenek v omylu, jestliže je uveden v omyl statutární orgán právnické osoby, resp. člen jejího kolektivního statutárního orgánu. Omyl právnické osoby může spočívat i v tom, že v důsledku podvodného jednání fyzická osoba oprávněná jednat jménem právnické osoby nebo v jejím zastoupení neví o všech

---

³² Stanovisko Nejvyššího soudu č.j. 6 Tdo 1182/2009 [ze dne 17. prosince 2009]

rozhodných skutečnostech, anebo, že vůbec neví o úkonu učiněném jménem právnické osoby, protože jej místo oprávněné osoby učiní jiný pracovník právnické osoby, který k tomu není oprávněn. Změnu má přinést implementace zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, tzv. malý trestní kodex, kterou předložilo Ministerstvo spravedlnosti.³³ Vypracovalo dvě varianty, z nichž jedna taxativně vyjmenovává testné činy, za které bude moci být právnická osoba stíhána. Všechny formy podvodu se mezi 74 druhů uvedených trestných činů objevují. Druhá varianta využívá negativního vymezení, podle kterého se právnická osoba stává trestně odpovědnou za všechny zločiny či přečiny trestního zákoníku, nevyklučuje-li to jejich povaha. Mezi možnými sankcemi se objevují zrušení právnické osoby, propadnutí majetku, peněžitý trest, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, zákaz činnosti, zákaz plnění veřejných zakázek, účasti v koncesním řízení nebo ve veřejné soutěži, zákaz přijímání dotací a subvencí, uveřejnění rozsudku. Z trestní odpovědnosti jsou v souladu s mezinárodními úpravami výslovně vyloučeny státy, jednotky územní samosprávy při výkonu veřejné moci, státní organizace, právnické osoby zřízené zákonem a právnické osoby při výkonu veřejné moci (např. profesní komory, pokud vykonávají pravomoci nad členy). Z podstaty věci jsou vyloučeny též mezinárodní organizace. Majetková účast České republiky nebo územních samosprávných celků v právnické osobě nevyklučuje trestní odpovědnost takové právnické osoby. Protože je Česká republika je posledním členským státem, který nepřijal úpravu trestního postihu právnických osob, ačkoli se k tomu mezinárodněprávně zavázal (Úmluva o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích z roku 1997, která pro ČR vstoupila v platnost dne 21. 3. 2000; Trestněprávní úmluva o korupci z roku 1999, která vstoupila v platnost 1. 7. 2002, ale kterou ještě Česká republika nepodepsala a konečně Mezinárodní úmluva o potlačování financování terorismu z roku 1999, která pro ČR vstoupila v platnost dne 26. 1. 2006), dovolím si tvrdit, že bude politická vůle tento zákon schválit, a že vstoupí v účinnost v nejkratším časovém termínu, jehož neoptimističtější odhadem je září roku 2011.

---

³³ Ministerstvo spravedlnosti. *Návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob* [online]. 2010. [cit. 23. 2. 2011], dostupný z WWW: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=314959>.

iv) Subjektivní stránka

České trestní právo je založeno na tzv. subjektivní odpovědnosti, někdy nazývané odpovědností za zavinění. Nezaviněné následky se nepřičítají. V obecném vyjadřování se používají jako synonyma termíny „zavinění“ a „vina“, v trestněprávním chápání je ovšem termín „vina“ širší a subjektivní stránku přesahuje.³⁴ Mluvíme proto o zavinění. Učebnice trestního práva zavinění pojímají jako vnitřní (psychický) vztah člověka k porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem. V evropském právu se rozlišují dvě formy zavinění – úmysl (přímý a nepřímý) a nedbalost (vědomá či nevědomá). Úmysl nazýváme volní složkou vědění, zatímco nedbalost složkou intelektuální, představovou.

Trestný čin podvodu je trestný čin úmyslný. Trestný čin je spáchán úmyslně, jestliže pachatel:

- a) chtěl způsobem v trestním zákoně uvedeným porušit nebo ohrozit zájem chráněný tímto zákonem § 15 písm. a) tr.zák., nebo
- b) věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn § 15 písm. b) tr. zák..

Skutková podstata podle § 209 odst. 1 tr. zák. vyžaduje úmyslné zavinění pachatele, ve vztahu ke způsobené větší škodě, značné škodě a škodě velkého rozsahu podle § 209 odst. 3, odst. 4 písm. b) a odst. 5 písm. a) tr. zák. je postačující, zavinil-li ji pachatel jen z nedbalosti. Zavinění je jediným obligatorním znakem subjektivní stránky trestného činu. Úmysl pachatele obohatit sebe nebo jiného musí směřovat k trvalému, časově neomezenému a neoprávněnému rozmnožení majetku na úkor majetku poškozeného (obohacení se ale nemusí shodovat se škodou, která je způsobena poškozenému). Dokázat subjektivní stránku trestného činu podvodu podle § 209 tr. zák. znamená prokázat, že pachatel již v době půjčky jednal v úmyslu zapůjčené věci určené podle druhu, zejména peníze, buď vůbec nevrátit, nebo je nevrátit ve smluvené lhůtě, nebo jednat alespoň s vědomím, že věci určené podle druhu, zejména peníze ve smluvené lhůtě nebude moci vrátit a že tím uvádí věřitele v omyl, aby se ke škodě jeho majetku obohatil. Na složku volní nelze usuzovat jen z toho, že pachatel neposkytne protiplnění za služby ve sjednané lhůtě. Takový úmysl musí být bez jakýchkoli pochybností

---

³⁴ SOLNAŘ, Vladimír; FENYK, Jaroslav; CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Základy trestní odpovědnosti*. 2. vydání. Praha: Orec, 2003, str. 264

prokázán, nelze na něj usuzovat jen z faktu, že dlužník nesplácí svůj závazek včas. Jestliže vznikly překážky, které mu zabránily splnit závazek, a které nemohl v době uzavření půjčky ani předvídat, když jinak byl tehdy schopen závazek splnit, nebo jestliže byl sice schopen věci určené podle druhu, zejména peníze, vrátit ve sjednané lhůtě, ale z různých důvodů vrácení takových věcí, zejména peněz, odkládal, nebo dodatečně pojal úmysl takové věci, zejména peníze, vůbec nevrátit, pak jeho jednání nelze považovat za trestný čin podvodu.³⁵ Jako trestný čin podvodu nelze posoudit účast pachatele na takových obchodních transakcích, které jsou objektivně nekalé a třebaže mají i podvodný charakter, nesměřují-li k trvalému obohacení pachatele nebo jiné osoby na úkor poškozeného.

Je nutno zdůraznit, že závěr o zavinění pachatele, který je závěrem právním, musí být vždy prokázán přesvědčivými výsledky dokazování a musí mít oporu ve skutkových zjištěních. Bohatá judikatura obecných soudů uznává, že v případech, kdy chybí doznání pachatele, lze úmyslné jednání dovodit nepřímou z objektivních okolností, např. z povahy činu, způsobu jeho provedení nebo ze zjištěných okolností subjektivní povahy, např. z pohnutky činu. Zavinění je výslednicí mj. i osobních vlastností pachatele, a lze proto také z nich na formu zavinění usuzovat.³⁶

c) Vývojová stádia

Příprava

Prvním relevantním stadiem trestné činnosti je příprava, pouhá myšlenka nebo projev úmyslu spáchat trestný čin, předcházející přípravě, není ještě trestným činem. Příprava nevykazuje ještě povahu jednání, které charakterizuje skutkovou podstatu trestného činu, jen úmyslně vytváří podmínky pro spáchání takového trestného činu.³⁷ Příprava vyvolává zatím jen vzdálené nebezpečí, že nastane následek, který je znakem skutkové podstaty trestného činu. Tím se liší na jedné straně od pokusu trestného činu, při němž pachatelovo jednání pokročilo dále než příprava a bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu. Za přípravu k trestnému činu je považováno jednání pro

³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. Tdo 1525/2008 [ze dne 21. ledna 2009]

³⁶ Usnesení Nejvyššího soudu sp.zn. 5 Tz 269/2000 [ze dne 18. ledna 2001]

³⁷ ŠÁMAL, Pavel; PŮRY, František; RIZMAN, Stanislav. *Trestní zákoník: komentář*. 1. vydání. Praha : Beck, 2010, str. 224

společnost nebezpečné, které záleží v organizování zvláště trestného činu, v opatřování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů k jeho spáchání, ve spolčení, srocení, v návodu nebo pomoci k takovému trestnému činu anebo v jiném úmyslném vytváření podmínek pro jeho spáchání, jestliže nedošlo k pokusu ani dokonání trestného činu. Nejčastěji se v praxi v rámci přípravy k trestnému činu podvodu vyskytují opatření nebo příprava zfalšovaných dokladů či podkladů, ale vždy je zapotřebí hodnotit, do jaké míry se jednání pachatele přiblížilo k dokonání trestného činu, stejně jako důvody, proč k němu nedošlo.

Pokus

Podle § 21 odst. 1 tr. zák. je pokusem trestného činu jednání, které bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu a jehož se pachatel dopustil v úmyslu trestný čin spáchat, jestliže k dokonání trestného činu nedošlo. Trestnost pokusu však podle § 21 odst. 3 tr. zák. zaniká, jestliže pachatel dobrovolně upustil od dalšího jednání směřujícího k dokonání trestného činu a odstranil nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem, nebo učinil o pokusu trestného činu oznámení v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu trestného činu, mohlo být ještě odstraněno. Pokus, na rozdíl od dokonání trestného činu, je charakterizován především nedostatkem následku, v našem případě způsobením škody. Pokus vyvolává pouze nebezpečí, že k porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem dojde. Pokus trestného činu podvodu tedy není spojen se způsobením škody na cizím majetku a obohacením pachatele nebo jiného, ale jen s nebezpečím způsobení tohoto následku. Znaky trestného činu podvodu spočívají v uvedení v omyl, obohacení a ve způsobení škody. Uvedením v omyl již pachatel může naplnit zákonné znaky trestného činu. Zopakujme si, že pachatel, který zfalšuje dokumenty s podvodným úmyslem, se za splnění dalších zákonných podmínek dopouští trestného činu podvodu ve formě přípravy, ale jestliže na základě těchto dokumentů provede objednávku, překračuje již stádium přípravy a naplňuje znaky pokusu trestného činu podvodu.³⁸

---

³⁸ Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu sp.zn. 5 Tdo 177/2006 [ze dne 15. března 2006]

4) TRESTNÝ ČIN POJISTNÉHO PODVODU PODLE § 210 TR. ZÁK.

a) Pojištění a pojistný trh

Téma pojistných podvodů by vyčerpalo samostatnou diplomovou práci, omezím se proto jen na základní charakteristiku a sporné právní otázky.

Pojištění představuje způsob zabezpečení proti nebezpečím, která mohou vyvolat vznik nahodilé události, se kterou je spojena povinnost pojistitele poskytnout pojistné plnění.³⁹ Za nahodilou událost se označuje každá událost, o níž účastníci pojištění důvodně předpokládají, že může nastat, ale nevědí, že se tak stane, či zda se tak vůbec stane. Můžeme zmínit nejtypičtější události jako je povodeň, havárie automobilu, požár nebo úraz. Kardinálním prvkem pojištění je vždy náhoda. Jde-li o událost spjatou s lidským životem, je za nahodilou považována i smrt fyzické osoby, u které nemůžeme určit, kdy nastane. Znak nahodilosti postrádá událost, o níž se v době vzniku pojištění ví, že už nastala, ale nahodilou zůstává například situace, kdy už na některých místech republiky došlo k záplavám, ale není jisté, kde přesně a zda vůbec k nim dojde i jinde. I když reálně existuje vysoká míra vzniku pojistného nebezpečí, není ve vztahu k pojištění konkrétního majetku nikdy zcela jisté, zda nahodilá událost skutečně nastane.⁴⁰ Pojištění je specifické solidaritou, podmíněnou návratností a neadekvátní návratností vložených prostředků. Ten, kdo pojištění uzavírá, se svým vkladem finančně podílí na tvorbě finančních rezerv pojišťovny, které jsou vypláceny v případě vzniku nahodilé události. Podmínkou návratnosti finančních prostředků je povinnost pojistitele poskytnout finanční kompenzaci. Poskytnuté plnění samozřejmě neodpovídá výši vložených prostředků.⁴¹

Pojištění lze členit podle mnoha hledisek, ale stěžejní je dělení podle zákona o pojišťovnictví č. 363/1999 Sb., na životní a neživotní. V příloze tohoto zákona jsou uvedena například následující odvětví životního pojištění: pro případ smrti, na výživu dětí, kapitálové činnosti, pro případ nemoci nebo úrazu a další. Mezi odvětví neživotního pojištění patří například: úrazové pojištění, pojištění škod na pozemních

---

³⁹ HRADEC, Milan; KŘIVOHLÁVEK, Václav; ZÁRYBNICKÁ, Jana. *Pojištění a pojišťovnictví*. 1. vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2005, str. 10

⁴⁰ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 427/2006 [ze dne 28. listopadu 2006]

dopravních prostředcích, na leteckých dopravních prostředcích, na plavidlech, přepravovaných věcí, škod na majetku způsobených požárem, výbuchem, vichřicí, přírodními živly, za škodu na životním prostředí, způsobenou jaderným zařízením, vadou výrobku, pojištění úvěru, finančních ztrát z výkonu povolání, z nedostatečného příjmu, ze ztráty zisku, z nepředvídaných obchodních výdajů. Nejvíce pojistných podvodů je páčáno v oblasti neživotního pojištění, jmenovitě v oblasti pojištění havarijního, staveb a domácností.

Dalším druhem dělení je dělení podle právní závaznosti na pojištění povinná, u nichž zákon ukládá fyzické či právnické osobě povinnost uzavřít pojištění a pojištění dobrovolná, jejichž uzavření je ponecháno na vůli fyzické či právnické osoby. S účinností od 1. 1. 2013 zaniká poslední forma zákonného pojištění, zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání. Do účinnosti zákona č. 282/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 266/2006 Sb., se bude vztahovat ustanovení § 210 tr. zák. o pojistném podvodu i na zákonné pojištění odpovědnosti za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání s výjimkou § 210 odst. 1 písm. a), které je výslovně vázáno na souvislost protiprávního jednání pachatele „uzavíráním nebo změnou pojistné smlouvy“. Finanční věda nabízí další členění pojištění podle účelu sjednávání na pojištění obnosová, sjednávána za účelem získání určitého obnosu ve výši nezávislé na rozsahu škody a pojištění škodová, sjednávána za účelem získání náhrady škody. Škodovému typu pojištění odpovídá pojištění neživotní, kdy má pojištěný nárok na takovou částku, která škodou vznikne v závislosti na pojistné částce. Obnosové pojištění pak koresponduje se životním pojištěním, kdy pojištěnému náleží taková částka, která byla sjednána.⁴²

Pojištění je majetkový závazkový právní vztah do 31. 12. 2004 upravený v části osmé, hlavě patnácté občanského zákoníku nazvané „Pojistné smlouvy“⁴³. S účinností od 1. 1. 2005 byla tato ustanovení kompletně nahrazena zákonem č. 37/2004 o pojistné smlouvě. Právním předpokladem vzniku pojištění je existence pojistné smlouvy. Pojistná smlouva je právní skutečností, na jejímž základě vzniká, trvá i zaniká smluvní pojištění. Pojistnou smlouvou se pojistitel zavazuje poskytnout ve sjednaném rozsahu

---

⁴¹ HRADEC, Milan; KŘIVOHLÁVEK, Václav; ZÁRYBNICKÁ, Jana. *Pojištění a pojišťovnictví*. 1. vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2005, str. 11

⁴² ČEJKOVÁ, Viktória; NEČAS, Svatopluk; ŘEZÁČ, František. *Pojistná ekonomika*. 1. vydání. Brno: MU ESF, 2003, str.19

⁴³ § 788 až 828 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb.

plnění, nastane-li nahodilá událost ve smlouvě blíže označená, a fyzická nebo právnická osoba, která s pojistitelem pojistnou smlouvu uzavřela, je povinna platit pojistné.

Pojistný trh

Pojistný trh lze nejlépe přiblížit daty České národní banky a Asociace českých pojišťoven. Podle nejaktuálnějších dat České národní banky jako vykonavatele státního finančního dozoru nad pojišťovnictvím fungovalo v prosinci 2010 na našem pojistném trhu celkem 53 subjektů, z nichž 35 tvoří české pojišťovny a 18 poboček pojišťoven z Evropské unie.

Mimo výše uvedené subjekty poskytují své služby na českém pojistném trhu i pojišťovny a pobočky pojišťoven z jiných členských států Evropské unie a Evropského hododářského prostoru na základě svobody dočasně poskytovat služby. Jejich počet v průběhu třetího čtvrtletí 2010 vzrostl o 15 na 650 subjektů.⁴⁴ Zájmové sdružení Česká asociace pojišťoven sdružuje 29 tuzemských komerčních pojišťoven, jejichž podíl na celkovém předepsaném pojistném v ČR činí 98 %. Z tohoto hlediska je asociace v podstatě reprezentantem českého pojišťovnictví. Podle jejích dat celkové předepsané pojistné, tedy pojistné splatné podle pojistných smluv, vzrostlo meziročně o 8 %, ve srovnání s rokem 2008 dokonce o 10,7 %. Přesná čísla o celkovém poskytnutém pojistném plnění za roky 2008-2010 dokumentuje tabulka č. 4.

---

⁴⁴ Česká národní banka. *Počet a struktura pojišťoven* [online]. 2010 [cit. 21. 12. 2010]. Dostupný z WWW: <www.cnb.cz>

Tabulka č.4: Struktura pojistného trhu⁴⁵

<i>V tis. Kč</i>		<i>2008</i>	<i>2009</i>	<i>2010</i>
Pojištění celkem		136 574 348	139 903 510	151 134 835
Životní pojištění		56 285 494	59 160 372	70 541 242
Neživotní pojištění		80 288 854	80 743 139	80 593 593
Z toho:	<i>Pojištění odpovědnosti provozu vozidla</i>	23 630 948	23 723 910	22 221 065
	<i>Havarijní pojištění vozidel</i>	16 933 542	16 576 403	15 560 772

Specializované útvary pojišťoven prošetřovaly v roce 2010 přes 5 000 podezřelých škodných událostí, o 14 % více než v roce 2009. Celková hodnota jimi odhalených případů překročila 600 milionů Kč. Největší počet pojistných podvodů zaznamenávají pojišťovny v oblasti pojištění motorových vozidel, ale významně rostou i podvody v oblasti životního a úrazového pojištění a pojištění majetku a odpovědnosti. Celosvětové statistiky uvádějí, že zhruba 14 % všech hlášených pojistných událostí může být klasifikováno jako pojistný podvod a jako podvod je kvalifikován zhruba každý sedmý případ, který klient pojišťovně ohlásí. V případě motoristů je to dokonce přes 30 %.⁴⁶ V České republice zůstávají nejfrekventovanější pojistné podvody u pojištění motorových vozidel, ale statistiky ukazují, že se šíří i podvody v životním pojištění. Pojistné podvody zachycené pojišťovnami a jejich druhové rozlišení najdete v tabulce č. 5.

Tabulka č. 5: Pojistné podvody⁴⁷

	<i>Počet případů</i>	<i>%</i>
Pojištění vozidel	3211	62,45
Pojištění přepravy	21	0,41
Pojištění majetku a odpovědnosti	967	18,80
Pojištění osob	943	18,34
Celkem	5142	100

⁴⁵ Česká asociace pojišťoven. *Vývoj pojistného trhu* [online]. 2010 [cit.21.12.2011]. Dostupý z WWW: <<http://www.cap.cz/statistics.aspx>>

⁴⁶ Zpráva ČTK [online]. 2011 [cit. 20.2.2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.financninoviny.cz/os-finance/pojisteni/zpravy/pojistovny-objem-odhalenych-podvodu-loni-stoupl-az-o-desitky-pct/583165?id=583165>>

⁴⁷ Česká asociace pojišťoven. *Šetřené případy pojistných podvodů* [online]. 2010 [cit. 21.12.2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.opojisteni.cz/rizika/pojistovny-jsou-opet-uspesne-v-boji-s-podvodniky/>>

b) Skutková podstata

Důvody zavedení skutkové podstaty trestného činu pojistný podvod se zdají být pochopitelné ukázkou řetězu asociací. Na počátku je ekonomická recese a její doprovodné jevy jako zadluženost a nezaměstnanost a především mentalita lidí, kteří nesprávně chápou pojišťovny spíše jako banky, mají pocit, že na pojistné plnění mají nárok, nebo mají pocit, že neobdrželi pojistné plnění v dostatečné výši, pojistným podvodem vlastně nepoškozují žádnou konkrétní osobu, a zejména nehrozí riziko z odhalení a ani případný trest není vysoký.⁴⁸ V důsledku neoprávněně vyplacených pojistných plnění klesají pojišťovnám zisky, pojišťovny ztráty kompenzují zvýšením pojistného, to zákonitě vede k poklesu zájmu o pojištění a nárůstu podvodů, vzrůstá odbornost pachatelů a pokles ziskovosti trhu pojišťovnictví negativně ovlivňuje celou ekonomiku. Přestože se pojišťovny i likvidátoři pojistných událostí za účelem eliminace pojistných podvodů sdružují, koordinují své postupy na odhalování pojistných podvodů i na mezinárodní úrovni, každá pojišťovna využívá speciální software k detekci vnitřních i vnějších pojistných podvodů, zaměstnává speciální skupiny lidí analyzující podezřelé pojistné smlouvy, statistiky jsou neúprosné.

Trestný čin pojistného podvodu tvoří dvě základní skutkové podstaty a dalšími kvalifikovanými. První z nich postihuje pachatele uvádějícího při sjednávání pojistné smlouvy nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo pachatele, který při něm zamlčí podstatné údaje. Trestní odpovědnost se týká nejen okolností spojených se sjednáváním nové smlouvy, ale také okolností týkajících se změny již uzavřené pojistné smlouvy. Druhá skutková podstata postihuje úmyslné vyvolání pojistné události nebo udržování takové události v úmyslu zvýšit škodu. Snahou poškozených je v takovém případě přizpůsobit realitu nastalé škodě. Pojištění je sjednáno zpětně nebo dochází k úpravám děje, času, příčinám vzniku pojistné události a podobně. První postihuje jednání při sjednávání pojistné smlouvy, zatímco druhá jednání po uzavření pojistné smlouvy.

K naplnění znaků tzv. základní skutkové podstaty ve znění § 210 odst. 1 tr. zák. se nevyžaduje způsobení žádného následku, tedy ani způsobení škody. Trestný čin je tu dokonán již samotným uvedením nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů nebo zamlčením podstatných údajů. Předpokladem trestní odpovědnosti ve smyslu základní

---

⁴⁸ CHMELÍK, Jan; PORADA, Viktor; PRŠAL, Vlastimil. *Pojistné podvody*. 1. vydání: Praha, : Policie ČR, 2000

skutkové podstaty není způsobení škody, ale směřuje-li jednání pachatele bezprostředně ke způsobení škody nikoliv malé, značné nebo dokonce škody velkého rozsahu podle příslušných kvalifikovaných podstat, posoudí se toto jednání podle nich, jako dokonaný trestný čin či ve stádiu pokusu. Podobně konstruován je i úvěrový podvod. Eliminace znaku způsobení škody činí trestné již přípravné jednání. Tento fakt mnozí kritizují, protože příprava je obecně trestná jen u zvláště závažných trestných činů. Podobnou úpravu nenajdeme ani v podobně formulovaném trestném činu poškození finančních zájmů Evropských společenství v § 260 tr. zák.

i) Objekt

Trestný čin pojistného podvodu jako jeden z dnes již typických majetkových trestných činů má v nejširším smyslu poskytovat ochranu cizího majetku. Okruh tohoto majetku je mnohem užší než u skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 209 tr. zák. Objektem první skutkové podstaty je ochrana řádného sjednávání pojistných smluv a poskytování plnění z nich. U druhé skutkové podstaty je objektem ochrana pojistných plnění poskytovaných na podkladě pojistných událostí. Předmětem útoku je konkrétní pojišťovna.

ii) Objektivní stránka

Jak jsem uvedla v kapitole o trestném činu podvodu, objektivní stránka charakterizuje způsob spáchání trestného činu, následek tohoto jednání a příčinný vztah mezi jednáním a následkem. Pravidla o uvádění nepravdivých údajů a hrubě zkreslených údajů uvedená u trestného činu podvodu lze plně vztáhnout i na pojistný podvod. Specifika vykazují tyto další znaky objektivní stránky:

Uvedení údajů

Zákon rozlišuje dva způsoby jednání naplňující znak skutkové podstaty trestného činu pojistný podvod, a to "uvedení" údajů a "zamlčení" údajů. Spočívá-li jednání pachatele v tom, že uvede údaje, pak stačí, že tyto údaje jsou nepravdivé nebo hrubě zkreslené, aniž by se zároveň vyžadovalo, že musí jít o podstatné údaje. Naproti tomu spočívá-li jednání pachatele v tom, že údaje zamlčí, pak je nutné, aby šlo o

podstatné údaje. Tento rozdíl evidentně souvisí s tím, že aktivní jednání spočívající v uvedení nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů je nebezpečnější než pouhé zamlčení údajů, a proto je tento rozdíl na druhé straně vyvážen tím, že zamlčení údajů se musí týkat podstatných údajů, zatímco uvedení nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů se může týkat v podstatě jakýchkoli údajů.⁴⁹ V každém případě ovšem musí jít o údaje, které jsou nějak relevantní pro pojistnou smlouvu nebo pro nárok uplatněný z pojistné smlouvy. Pojišťovna by měla jasně formulovat své dotazníky, aby předešla nesprávné interpretaci osob, které je vyplňují. Dokazuje to například odůvodnění v usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 1077/2006 ze dne 21. 9. 2006. I když osoba sjednávající pojistnou smlouvu o úrazovém pojištění odpoví na otázku, je-li registrovaným sportovcem negativně, i když je registrován jako pasivní člen sportovního oddílu, nelze toto jednání charakterizovat jako nepravdivý údaj. Stejně důsledky má v tomto případě otázka, jestli osoba sjednávající pojistnou smlouvu o úrazovém pojištění v současnosti trpí následky úrazů z minulosti. Jestliže tato nepřizná své úrazy z minulosti, protože žádnými následky netrpí, nejedná se o nepravdivou odpověď. Naopak neuvedení okolnosti, že je pojištěn i u jiných pojišťoven, pokud na ní je tázán, lze považovat za zamlčení podstatných skutečností, protože takový fakt může vzbuzovat spekulace o očekávání pojistné události.

K naplnění první skutkové podstaty není třeba prokazovat, že druhá strana jednala v omylu, tedy že pravdivé či neúplné skutečnosti jí nebyly známy. Tím je chráněno právo pojišťovny na to, aby při sjednávání pojistné smlouvy měla k dispozici pravdivé údaje důležité pro sjednání pojištění, a to bez ohledu na to, jak je zhodnotí, jak s nimi naloží nebo zda a nakolik v daném případě změní svůj postup či své rozhodnutí. Samotné zjištění, že pachatel uvedl nepravdivé údaje o době, místě a průběhu pojistné události, ještě nemusí znamenat, že k pojistné události nedošlo a že pojistné plnění bylo v celém rozsahu neoprávněné. Záleží na konkrétních zjištěních, když odlišný způsob vzniku škody nemusí nezbytně znamenat, že by pojišťovna vůbec neposkytla pojistné plnění na náhradu škody.⁵⁰

---

⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 1/2008 [ze dne 23. ledna 2008]

⁵⁰ Srov. usnesení Nejvyššího soud sp. zn. 6 Tdo 335/2009 [ze dne 24. června 2009]

Škoda

Platí, že pokud je zákonným znakem kvalifikovaných skutkových podstat tohoto trestného činu „škoda na cizím majetku“, rozumí se tím škoda na majetku pojišťovny, neboť u tohoto trestného činu jsou předmětem útoku peněžní prostředky pojišťovny, k jejichž vyplacení ve formě pojistného plnění směřovalo jednání pachatele, a nikoli majetek, jehož se týkala předstíraná pojistná událost.

U první skutkové podstaty (kdy pachatel uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí) je způsobenou škodou částka, která se rovná rozdílu mezi skutečně poskytnutým pojistným plněním na straně jedné a pojistným plněním, které by náleželo, kdyby pachatel neuvedl nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo nezamlčel podstatné údaje při uplatnění nároku na pojistné plnění na straně druhé. Za škodu nelze bez dalšího považovat celou výši poskytnutého pojistného plnění, je-li zřejmé, že k pojistné události došlo a že nárok na pojistné plnění vznikl, byť v nižší částce, než jakou pachatel vylákal.

Druhá skutková podstata spočívá v tom, že pachatel úmyslně vyvolá nebo předstírá pojistnou událost. Škodou způsobenou tímto trestným činem je částka, kterou pojišťovna neoprávněně vyplatila ve formě pojistného plnění, nikoli hodnota pojištěného majetku (např. motorového vozidla, které údajně bylo odcizeno předstíranou pojistnou událostí). Bylo judikováno, že uplatněním nároku na plnění z pojistné smlouvy je i telefonické oznámení o dopravní nehodě s cílem získat pojistné plnění. Telefonické oznámení je úkonem směřujícím k tomu, aby bylo plnění poskytnuto, přičemž jde o úkon adresovaný pojišťovně.⁵¹

iii) Subjekt

Jednu z nejspornějších oblastí pojistného podvodu je patrně otázka pachatele. Subjekt trestného činu pojistného podvodu žádná ze základních skutkových podstat tohoto trestného činu *expressis verbis* nevymezuje. Většina rozhodnutí v praxi Nejvyššího soudu v období považovala nejdříve za pachatele trestného činu pojistný podvod subjekt speciální, a to účastníka pojistné smlouvy. Jednání osoby, která není

---

⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 115/2006 [ze dne 30.března 2006]

účastníkem právního vztahu z pojistné smlouvy, může být podle nich posouzeno v závislosti na okolnostech jen jako účastenství na trestném činu pojistného podvodu, za předpokladu, že jednání pachatele – účastníka pojistné smlouvy (pojistného vztahu) dosáhne stadia pokusu nebo dokonání trestného činu. Logickým výkladem se judikatura posledních dvou let ustálila na druhém extenzivním přístupu já také sdílím názor, že kdyby zákonodárce měl v úmyslu omezit pachatelství jen na pojistníka či pojistitele jako strany pojistné smlouvy, jistě by tak přímo ve skutkové podstatě učinil. Pachatel podle tohoto výkladu nemusí být přímo smluvní stranou pojistné smlouvy. Může jím být ten, kdo v souvislosti s uzavíráním nebo změnou pojistné smlouvy poskytuje či má poskytovat pravdivé údaje (např. lékař, který vykonal lékařskou prohlídku, která je podmínkou uzavření pojistné smlouvy). Pachatelem může být i fyzická osoba vystupující na straně pojistitele, ať už se jedná o osobu z řad pracovníků pojišťovny nebo některého z pojišťovacích zprostředkovatelů a samostatných likvidátorů pojistných událostí, kteří při tomto jednání zneužívají své dokonalé znalosti produktu pojistitele.⁵² O to víc je ovšem nutné dokázat, že tato osoba vstoupila a podílela se na procesu uplatnění nároku z pojistné smlouvy dostatečně významným způsobem.⁵³ Jeden příklad za všechny obsahující argumentaci o aktivním působení rozvádí i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. července 2005, sp. zn. 7 Tdo 853/2005: V dané věci šlo o uplatnění nároku na plnění ze smlouvy o havarijním pojištění motorového vozidla. Jako držitelka vozidla byla v evidenci motorových vozidel uvedena manželka obviněného, která uzavřela pojistnou smlouvu a v případě pojistné události měla právo na plnění. Tento nárok uplatnila manželka obviněného podle jeho pokynů a soudy tak argumentovaly, že obviněný trestnou činností fakticky zorganizoval a aktivně se na ní podílel, když formulář vyplnil a manželka ho jen podepsala. Nejvyšší soud namítl, že taková argumentace není způsobitelná přesvědčivě vysvětlit úsudek, že šlo o pachatelství, protože i účastenství spočívá v nějaké aktivitě. Naopak jako jednání ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák. a nikoli jen jako jednání pomocníka podle § 10 odst. 1 písm. c) tr. zák. bylo Nejvyšším soudem posouzeno například jednání policisty, jenž přestože věděl, že se dopravní nehoda nestala, vyhotovil po dohodě s

---

⁵² ŠÁMAL, Pavel; PÚRY, František; RIZMAN, Stanislav. *Trestní zákoník: komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, str. 1883

⁵³ Žďárský, Zdeněk. *K problematice subjektu trestného činu pojistného podvodu v případech smluvního typu pojištění*. *Trestněprávní revue*. 2010, č.12, str. 375.

dalším pachatelem nepravdivý záznam o dopravní nehodě s konkrétně rozvedenými údaji o okolnostech a příčinách dopravní nehody, který tento pachatel předložil při uplatnění nároku na plnění z pojistné smlouvy příslušné pojišťovně. Jeho jednání bylo nezbytnou podmínkou pro uplatnění nároku na plnění z pojistné smlouvy a bylo v úzké časové souvislosti s jednáním tohoto pachatele, prot bylo kvalifikováno jako spolupachatelství.⁵⁴

iv) Subjektivní stránka

Z hlediska subjektivní stránky jsou obě skutkové podstaty úmyslným trestným činem. K trestní odpovědnosti za trestný čin podle § 210 odst. 1, na rozdíl od obecného trestného činu podvodu podle § 209, není třeba vznik škody, a to jak majetkové, tak případně nemajetkové povahy. Proto ani úmysl pachatele nemusí k takové škodě směřovat (ale zpravidla tomu tak bude)⁵⁵, i když při projednávání návrhu nového trestního zákoníku v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR byly zaznamenány konkrétní snahy některých poslanců učinit způsobení škody znakem základních skutkových podstat všech forem trestného činu podvodu.

Podmínkou trestní odpovědnosti pachatele za trestný čin pojistného podvodu podle § 210 odst. 1 tr. zák. není, aby pojišťovna jednala v omylu nebo aby jednání pachatele vedlo k omylu pojišťovny, na základě kterého by poskytla pojistné plnění. Není třeba prokazovat, zda by nesprávně údaje mohly vůbec vést k omylu pojišťovny. Rovněž se nevyžaduje, aby pachatel skutečně vylákal pojistné plnění, na něž mu nevznikl nárok. Pokud však pachatel vyláká pojistným podvodem pojistné plnění a způsobí škodu, může být tento čin kvalifikován podle vyšší trestní sazby ve smyslu § 210 odst. 4, 5 a 6 tr. zák.

c) Vývojová stádia

Judikatura musela rovněž vyřešit výkladem rozdíl mezi trestním stadiem přípravy a pokusu trestného činu pojistného podvodu. Zobecnila pravidla tak, že o pokus jde typicky tehdy, jestliže pachatel alespoň uplatní pojistný nárok u pojišťovny. Pokud jednání pachatele nepřekročilo stadium, v němž pouze uměle vyvolal pojistnou událost

---

⁵⁴ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 814/2008 [ze dne 3.prosince 2008]

⁵⁵ ŠÁMAL, Pavel; PŮRY, František; RIZMAN, Stanislav. *Trestní zákoník: komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, str. 1887

a úmyslně tak vytvoří podmínky pro další vývojová stádia, kvalifikujeme jednání jako přípravu. Vyvolání fingované pojistné události má charakter přípravy, uplatnění nároku na pojistné plnění u pojišťovny má charakter pokusu a skutečné získání pojistného plnění od pojišťovny má charakter dokonání trestného činu.⁵⁶

5) TRESTNÝ ČIN ÚVĚROVÉHO PODVODU PODLE § 211 TR. ZÁK.

a) Pojem úvěru, úvěrová smlouva

Začněme tuto kapitolu opět čísly. Zadlužení domácností u bank a finančních institucí na konci prosince 2010 dosáhlo 1 056,27 miliardy korun, což představovalo meziměsíční zvýšení o 5,82 mld. Kč (0,55 %) a meziroční o 72,97 miliardy korun (7,42 %).⁵⁷ Určitý obrázek o úvěrové situaci poskytuje i statistika Exekutorské komory. Z té vyplývá, že za rok 2008 bylo nařízeno 554 128 exekucí, v roce 2009 to bylo 760 923 exekucí a v roce 2010 bylo nařízeno 701 900 exekucí.⁵⁸ Velkou většinu z nich přitom tvoří nesplácené úvěry u bankovních i nebankovních finančních institucí.

Úvěrové obchody jsou obecně založeny na návratném poskytování peněžních prostředků za předem dohodnutých podmínek. Jsou to specifické druhy obchodů, založené na mechanismu půjčka-splátka, realizují se mechanismem návratného, jednostranného přesunu prostředků od věřitele k dlužníku a zpět. Jak jejich název napovídá, „jsou založeny na důvěře, víře (odtud i název úvěr) věřitele, že dlužník bude úspěšný, poctivý a zapůjčené prostředky vrátí.“⁵⁹ Úvěrové obchody jsou specifickými druhy obchodů, která vykazují především tato specifika: jsou založeny na důvěře (odtud i název úvěrový obchod) věřitele, že dlužník bude poctivý a prostředky vrátí, uskutečňují se na principu půjčka – splátka, realizují se návratným přesunem prostředků od věřitele k dlužníkovi a zpět, věřitel na sebe bere nejne běžné odbchodní riziko, ale i

---

⁵⁶ Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [7 Tz 302/2000](#) [ze dne 24. ledna 2001].

⁵⁷ Česká národní banka. *Národní měnový přehled* [online]. 2011. [cit.30. 3. 2011]. Dostupný z WWW: http://www.cnb.cz/cs/statistika/menova_bankovni_stat/narodni_stat_data/mp.htm

⁵⁸ Exekutorská komora. *Statistika exekucí* [online]. 2011 [cit.30.3.2011]. Dostupný z WWW: <http://www.ekcr.cz/1/statistiky/87-statistiky?w=>>

riziko neúspěchu dlužníka. Úvěr patří mezi ekonomické nástroje, kterými je ovlivňováno množství peněz v oběhu a jako takový je objektem veřejného zájmu. Upravují ho normy práva soukromého i veřejného, zejména právo finanční, ale i obchodní a občanské. Úvěr lze členit podle mnoha hledisek. Problematika úvěrových obchodů je poměrně obsáhlá a do značné míry ekonomická, pro naše účely nabízím jen toto základní dělení úvěrů:

- podle délky období, na které je úvěr poskytován: krátkodobý (splatnost do 1 roku), střednědobý (splatnost do 4 až 5 let) a dlouhodobý (splatnost nad 5 let)
- podle osob, které úvěr čerpají na: podnikatelské, občanské a veřejné (státní či komunální).
- podle kategorie hodnot, které jsou vstupem a výstupem úvěrového vztahu – finanční (na obou stranách peněžní prostředky), obchodní (na jedné straně jiné než peněžní hodnoty).
- podle účelu, který úvěr plní u příjemce: provozní, na zásoby, na pohledávky, investiční, vývozní, dovozní, spotřební
- podle způsobu zajištění návratnosti na: blanco (bez zajištění), směnečné úvěry, lombardní (zástava movité věci a jmenovitě pak vybraných cenných papírů), ručitelenské, hypoteční (zástava nemovitého majetku).
- podle povahy transakce: akreditivní, směnečné, akceptační a záruční.
- podle techniky poskytování a splácení: úvěry na peněžitém účtu, kontokorentní (umožňuje čerpat prostředky i v případě, že je nemá na účtu), revolvingové (jeho splacené finanční prostředky může klient čerpat opakovaně)
- podle místa účinku: vnitrostátní, zahraniční mezinárodní.⁶⁰

Úvěrová smlouva

Dle mého názoru je u skutkové podstaty trestného činu úvěrového podvodu nejfrekventovanějším tématem judikatury stanovení vztahů, na které tato skutková podstata dopadá. Definicí úvěrové smlouvy trestní zákoník nenabízí a zakládá prosto široké pole interpretací. Právní defínici pojmu „úvěr“ lze dovodit z obchodního

---

⁵⁹ PAVELKA, František; BARDOVÁ, Dagmar; OPLTOVÁ, Radka. *Úvěrové obchody*. 1. vydání. Praha: Bankovní institut, 2001, str. 53.

zákoníku. V obchodním zákoníku č. 513/1991 Sb. nalezneme v § 497 definici smlouvy o úvěru, kterou „se zavazuje věřitel, že na požádání dlužníka poskytne v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a dlužník se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky“. Častou a legitimní otázkou zůstává, jsou-li pojmy „úvěrová smlouva“ a „smlouva o úvěru“ ve svém chápání totožné a které právní vztahy ve skutečnosti zahrnují. Duplicitu označení úvěrová smlouva v trestním zákoníku nekorrespondující s pojmem „smlouva o úvěru“ v obchodním zákoníku již odstraňuje novela připravovaného občanského zákoníku, jež nahrazuje pojmy „věřitele“ a „dlužníka“ přesnějším označením stran „úvěrovaný“ a „úvěrující“ takto:⁶¹

Úvěr

§ 2311

Základní ustanovení

(1) Smlouvou o úvěru se úvěrující zavazuje, že úvěrovanému poskytne na jeho požádání a v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a úvěrovaný se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky.

§ 2312

Úvěrovaný vrátí úvěrujícímu peněžní prostředky v měně, ve které mu byly poskytnuty. V téže měně platí i úroky.

§ 2313

Úvěrovaný může uplatnit právo na poskytnutí peněz ve lhůtě určené ve smlouvě. Není-li lhůta ujednána, může právo uplatnit, dokud závazek ze smlouvy trvá.

§ 2314

(1) Úvěrující poskytne úvěrovanému peněžní prostředky na jeho žádost v době určené v žádosti; neurčí-li úvěrovaný dobu plnění v žádosti, poskytne je úvěrující bez zbytečného odkladu.

Smlouva o úvěru je smlouvou konsensuální, je založená shodnou vůlí smluvních stran a pro její vznik postačí dohoda alespoň o podstatných náležitostech ve smyslu § 269 odst.1 ObchZ., tedy o závazku jedné strany poskytnout na žádost druhé strany v její prospěch peněžní prostředky, o určení výše poskytovaných peněžních prostředků, a o

---

⁶⁰ BAKEŠ, Milan et al. *Finanční právo*. 5. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, str. 322.

⁶¹ Ministerstvo pro místní rozvoj. *Návrh novely občanského zákoníku* [online]. 2010 [cit. 31.3.2011]. Dostupný z WWW: < <http://www.mmr.cz/CMSPages/GetFile.aspx?guid=270cc320-f1bd-4795-a11d-5f673d70b747> >

závazku druhé strany poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit z nich úroky. Právní vztah vzniká ostatním konkrétně neurčeným subjektům (smlouva absolutní), a nevyžaduje skutečné poskytnutí peněžních prostředků. Smlouva o úvěru musí vždy obsahovat závazek zaplatit za poskytnuté peněžní prostředky úroky, což se např. u smlouvy o půjčce nevyžaduje, neboť při půjčce se úroky platí, jen když byly dohodnuty. Důležitým znakem úvěrové smlouvy je, že jejím předmětem mohou být pouze peněžní prostředky. Úvěr může být ovšem sjednán v různých typech smluv. Pokud půjde o jinou než úvěrovou smlouvu, nejčastěji smlouvu o půjčce nebo spotřebitelskou smlouvu podle zákona č. 321/2001 Sb. o spotřebitelském úvěru či leasingovou smlouvu, je nutné ji vždy posuzovat podle skutečného obsahu, neboť jen podle konkrétních podmínek ve smlouvě uvedených lze stanovit, o který z naznačených smluvních vztahů se v daném případě jedná. V první řadě je proto nutné objasnit povahu smlouvy, při jejímž sjednávání byl trestný čin spáchán. Právě tato otázka má rozhodující význam pro správnost právního závěru o tom, zda jde o trestný čin úvěrového podvodu podle § 210 tr. zák. ve smyslu ustanovení § 497 a násl. ObchZ., kdežto v případě jiných smluv by bylo možné uvažovat o obecném trestném činu podvodu podle § 209 tr. zák., avšak za situace, že by byly dány i všechny další znaky jeho skutkové podstaty.⁶² Jiným příkladem smlouvy spadající za určitých podmínek pod pojem úvěrové smlouvy ve smyslu obchodního zákoníku je faktoringová smlouva. Faktoring je smluvně sjednaný průběžný odkup krátkodobých pohledávek, které vznikly dodavateli v důsledku poskytnutí nezajištěného dodavatelského úvěru. Předmětem odkupu mohou být pohledávky, u nichž doba splatnosti není delší než přibližně 180 dní, pohledávka vznikla na základě dodavatelského nezajištěného úvěru, nesmí s ní být spojena jiná práva třetích osob, musí existovat možnost odkoupení pohledávky. Náklady faktoringu se v závislosti na rozsahu funkcí, které faktoring plní, skládají z faktoringové provize a z úroku. Úrok se vyskytuje v těch případech, kdy je faktoring spojen s předfinancováním. Výše úrokové sazby odpovídá přibližně úrokovým sazbám z krátkodobých bankovních úvěrů. Pro dodavatele může faktoring plnit tři funkce, a to garanční funkci, funkci předfinancování (úvěrování) a správu pohledávek a jiné služby pro dodavatele. Funkce předfinancování spočívá v tom, že faktoringová společnost proplácí sjednanou výši odkupovaných pohledávek ihned v okamžiku jejich odkupu

---

⁶² Usnesení Nejvyššího soudu sp.zn. 8 Tdo 211/2010 [ze dne 24.března 2010]

(cese).⁶³ Z uvedeného je patrné, že podle trestněprávní i obchodněprávní teorie není v zásadě vyloučeno, aby faktoringová smlouva byla považována za určitý druh úvěrové smlouvy, avšak nemusí tak tomu být vždy.⁶⁴ Shora uvedené podmínky úvěrové smlouvy faktoringová smlouva splňuje jen tehdy, jestliže svým obsahem ujednává obdobné podmínky, jako je tomu u úvěrové smlouvy, což lze připustit, zejména když faktoringová smlouva plní funkci předfinancování.

Nejasné a neurčité vymezení úvěrové smlouvy vyvolávalo od počátku interpretační potíže a bylo jen otázkou času, kdy se k němu judikatura kvalifikovaně vyjádří. Stalo se tak stanoviskem Nejvyššího soudu ze dne 27.11.2003, sp. zn. Tpjn 301/2003, které bylo publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 6/2004. Nabízí ve stanovisku oba názorové extrémy, první z nich podřazuje pod pojem úvěrová smlouva jakékoli úvěry v nejširším ekonomickém smyslu, tedy i leasingové smlouvy, chcete-li smlouvy o finančním pronájmu, smlouvy o koupi najaté věci, které ovšem přímo neposkytují peněžní prostředky. Opačným východiskem je vyjmutí takových smluv, které spočívají nikoliv v poskytnutí peněžních prostředků, nýbrž v poskytování zboží a služeb na základě tzv. odložených plateb. Trestní kolegium Nejvyššího soudu se přiklonilo k restriktivnímu výkladu a pod úvěrové smlouvy nezahrnuje takové, které spočívají nikoliv v poskytnutí peněžních prostředků, nýbrž v poskytování zboží a služeb na základě tzv. odložených plateb (například smlouva o koupi najaté věci či leasingová smlouva). Pokud jde o pojem odložené platby, tuto zákon nedefinuje, soudní praxe však dospěla k výkladu, že je možné odložit jen platby za poskytnutí nepeněžních prostředků. Podvodná jednání související s odloženými platbami se tak musejí dokazovat jako trestné činy podvodu podle § 209 trestního zákoníku a je proto nutné prokazovat i úmysl obohatit se. Základním odlišovacím znakem úvěrové smlouvy od ostatních druhů smluv je poskytování přímo peněžních prostředků. Splňuje-li smlouva toto kritérium a další znaky § 497 a násl. ObchZ, vztahuje se na ní ustanovení trestného činu úvěrového podvodu.

---

⁶³ REVENDA, Zbyněk. *Peněžnictví ekonomie a bankovnictví*. 2. vydání. Praha: Management Press, 1997, str. 141- 42.

⁶⁴ Srov. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 786/2008 [ze dne 17. července 2007]

b) Skutková podstata

Zopakujme si, že zvláštní skutková podstata úvěrového podvodu byla do trestního zákona včleněna novelou č. 253/1997 Sb. s účinností od 1.1.1998 jako reakce na narůstající majetkové škody zejména z bankovních úvěrů a složité dokazování subjektivní stránky (podvodného úmyslu, úmyslu způsobit škodu). Důvodová zpráva k novele také zdůrazňuje, že: „postih za porušení uvedených povinností podle zvláštních zákonů je buď jen symbolický, nebo plně nevystihuje závažné důsledky takového porušení práva.“⁶⁵

Podvody při poskytování a čerpání úvěrů se poměrně prudce zvýšily od roku 2005 a tento trend je stále na vzestupu. Tento fakt byl hlavním důvodem pro zavedení skutkové podstaty úvěrového podvodu do našeho trestního zákona, o čemž jsem se zmínila v předchozí kapitole mé diplomové práce. Zopakujme si, že zvláštní skutková podstata úvěrového podvodu byla do trestního zákona včleněna novelou č. 253/1997 Sb. s účinností od 1. 1. 1998 jako reakce na narůstající majetkové škody zejména z bankovních úvěrů a složité dokazování subjektivní stránky (podvodného úmyslu, úmyslu způsobit škodu). Domnívám se, že teprve praxe ukázala, že zavedení této skutkové podstaty mělo své odpodstatnění, přestože zdůvodnění nové skutkové podstaty budilo rozpaky.

V trestním zákoníku není úvěrová smlouva definována, vykládáme si ho proto pomocí definice práva finančního a obchodního. Úvěr je totiž pojmem ekonomickým i právním. V ekonomickém smyslu jsou úvěr chápány jako specifické druhy obchodů, založené na mechanismu půjčka-splátka, realizují se mechanismem návratného, jednostranného přesunu prostředků od věřitele k dlužníku a zpět. Jak jejich název napovídá, „jsou založeny na důvěře (odtud i název úvěr) věřitele, že dlužník bude úspěšný, poctivý a zapůjčené prostředky vrátí.“⁶⁶ Pro zjednodušení používám ve své práci termín věřitel a dlužník, přestože teorie označuje úvěrovou smlouvu jako synallagmatickou, v níž jsou ve skutečnosti obě strany dlužníky i věřiteli navzájem.

Skutková podstata úvěrového podvodu podle § 211 je speciální vzhledem ke skutkové podstatě trestného činu podvod podle § 209 trestního zákoníku. Specialita se

---

⁶⁵ Parlament ČR. *Důvodová zpráva k zákonu č. 253/1997 Sb.* [online]. 1997 [cit. 31. 3. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.psp.cz/knih/1996ps/tisky/t022000a.htm>>

projevuje v subjektivní stránce a subjektu. Zatímco znakem základní skutkové podstaty podvodu podle § 209 je způsobení škody, skutková podstata úvěrového podvodu nevyžaduje způsobení škody, proto o něm mluvíme jako o abstraktně ohrožovacím deliktu. Pokud škoda vznikne, stává se okolností podmiňující vyšší trestní sazbu. Zatímco obecná skutková podstata podvodu podle § 209 tr. zák. může být naplněna obecně v jakékoli oblasti lidské činnosti a velkým množstvím různých podvodných jednání, úvěrového podvodu podle § 211 tr. zák. se lze dopustit pouze za specifických okolností, které výrazně zužují jeho dosah, a to v souvislosti s úvěrovým vztahem a jen některými výslovně uvedenými jednáními.

Trestný čin úvěrového podvodu obsahuje dvě samostatné skutkové podstaty:

- (1) Kdo při sjednávání úvěrové smlouvy nebo při čerpání úvěru uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.
- (2) Stejně bude potrestán, kdo bez souhlasu věřitele, v nikoli malém rozsahu, použije prostředky získané účelovým úvěrem na jiný než určený účel.

Trestní zákoník postihuje v souvislosti s trestným činem úvěrového podvodu dva druhy jednání. Jednak uvedení nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů nebo jejich zamlčení při sjednávání úvěrové smlouvy nebo čerpání úvěru a dále je postihováno použití účelového úvěru v nikoli malém rozsahu na jiný než určený účel. Zatímco k naplnění první skutkové podstaty zákon nevyžaduje, aby byla způsobena škoda, u druhé skutkové podstaty je vyžadována škoda v nikoli malém rozsahu. Zastavme se u výkladu jednotlivých pojmů skutkových podstat.

i) Objekt

Objektem trestného činu úvěrového podvodu je podobně jako u obecné formy trestného činu podvodu cizí majetek, zúžený na oblast sjednávání úvěrových smluv.

ii) Objektivní stránka

Objektivní stránka první skutkové podstaty spočívá v tom, že pachatel uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, a to buď při sjednávání úvěrové smlouvy, nebo při čerpání úvěru. Objektivní stránka druhé skutkové

---

⁶⁶ PAVELKA, František; BARDOVÁ, Dagmar; OPLTOVÁ, Radka. *Úvěrové obchody*. 1. vydání. Praha:

podstaty spočívá v tom, že pachatel použije prostředky získané účelovým úvěrem v nikoli malém rozsahu na jiný než určený účel bez souhlasu věřitele.

Uvede

Znak „uvede“ dostatečně vymluvně charakterizuje judikatura. Nelze jej chápat v úzkém slova smyslu tak, že by šlo pouze o fyzické napsání či vyplnění údajů v žádosti o úvěr nebo v žádosti o poskytnutí subvence či dotace.⁶⁷ Jedná se vždy o uvedení v nejobecněji chápaném smyslu jakýmkoli jednáním podvodného charakteru. Musí se ovšem jednat o právní úkon, nepostačí vepsat do formuláře pro banku nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje, aniž by taková žádost byla doručena příslušnému orgánu banky oprávněnému o ní rozhodovat. Znak „uvede“ tedy naplní ta osoba uzavírající smlouvu o úvěru, jež učiní právní úkon úmyslně obsahující nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje, popř. právní úkon, který neobsahuje podstatné údaje.

Nepravdivé údaje

Za nepravdivé se považují údaje, jejichž obsah vůbec neodpovídá skutečnému stavu, o němž je podávána informace, a to byť jen o některé skutečnosti důležité pro uzavření úvěrové smlouvy. Za hrubě zkreslené údaje považujeme takové, které mylně nebo neúplně informují o podstatných a důležitých okolnostech pro uzavření úvěrové smlouvy, které by v nezkraslené podobě činily úvěr nenávratný, a to včetně použitého zajišťovacího institutu. nereálné možné návratnosti úvěru Podstatné údaje zamlčí ten, kdo neuvede při sjednávání úvěrové smlouvy jakékoli údaje, které jsou rozhodující nebo zásadní pro její uzavření. Trestní odpovědnost pachatele za uvedení nepravdivých údajů v případě trestného činu úvěrového podvodu je dána nejen v případě, že pachatel takové údaje uvede (nebo je sdělí, poskytne, doloží apod.) v úvěrové smlouvě samotné, ale i tehdy, jestliže je úmyslně uvede, sdělí, poskytne nebo doloží v některém z tzv. pomocných dokumentů, které byly předloženy v průběhu procesu sjednávání úvěrové smlouvy.⁶⁸ Jedná se o potvrzení zaměstnavatele o příjmu, potvrzení o pobírání důchodu

---

Bankovní institut, 2001, str. 53.

⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tdo 33/2007 [ze dne 26. března 2007]

⁶⁸ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 1268/2008 [ze dne 15. října 2008]

a podobně. Není vůbec relevantní, že údaje nejsou schopny ovlivnit získání úvěru, což pachatelé často namítají, stejně jako není podstatné v jakém dokumentu požadovaném od věřitele jsou uvedeny.

Znak „uvedení nepravdivého údaje“ u trestného činu úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1 TZ je nutno odlišovat od znaku „zamlčení podstatných skutečností“, popř. znaku „zamlčení podstatných údajů“. Rozdíl nejlépe demonstruje následující příklad. Jednání pachatele, který při podpisu úvěrové smlouvy nepřiznal své nedostatečné finanční možnosti a pojal úmysl nehradit sjednané splátky, nenaplnuje znak „uvedení nepravdivého údaje“. O sdělení nepravdivých údajů by se mohlo jednat například tehdy, jestliže by po pachateli bylo vyžadováno prohlášení o tom, že mu nejsou známy žádné okolnosti, které by mohly mít vliv na řádné plnění závazků vyplývajících ze smlouvy. Pokud zmíněné prohlášení po pachateli nebylo požadováno a pachatel tedy takové nepravdivé prohlášení neučinil, je třeba mít za to, že nesdělil nepravdivý údaj, ale že podstatnou skutečnost zatajil. Skutečnost, že vypůjčitel nesplnil svůj závazek k vrácení peněz ve sjednané lhůtě, ač tak mohl učinit, ještě nedokazuje, že uvedl zapůjčitele v omyl, aby ke škodě jeho majetku se obohatil. Takový záměr je nutno ověřit podle okolností splácení, zjišťuje se historie splácení, délka prodlevy ve splácení, příčiny platební prodlevy a jiné.⁶⁹

iii) Subjekt

Dalším faktorem, který zakládá specifčnost trestného činu úvěrového podvodu, je pachatel. Pachatel trestného činu úvěrový podvod musí splňovat určité předpoklady, vykazovat konkrétní vlastnost, proto trestní nauka v této souvislosti mluví o „konkrétním subjektu“. Subjektem trestného činu úvěrový podvod musí být účastník úvěrové smlouvy, tedy dlužník, věřitel nebo osoba jednající za dlužníka nebo věřitele a ručitel, pokud věřitel podmiňuje uzavření úvěrové smlouvy jeho písemným prohlášením, že ho uspokojí, jestliže dlužník vůči němu nesplní určitý závazek. Věřitelem je nejčastěji bankovní subjekt, ale může jím být i nebankovní subjekt. Za bankovní poskytovatele úvěru považujeme úvěrové instituce jako jsou banky a spořitelni a úvěrní družstva, kteří poskytují úvěry v rámci licence udělené Českou

---

⁶⁹ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 606/2009 [ze dne 17. června 2009]

národní bankou. Všechny ostatní subjekty legálně poskytující úvěr v České republice podnikají na základě živnostenského oprávnění.

Pachatel, který straně úvěrové smlouvy pouze opatří nepravdivé podklady, může být jen účastníkem ve smyslu ustanovení § 24 odst. 1 tr. zák. (organizátor, návodce nebo pomocník). Pomocí se rozumí opatření podkladů, odstranění překážek, pomoc pracovníka banky, který pomůže poskytnout úvěr, přestože ví o překážce. Hlavní pachatel se musí o čin alespoň pokusit (mluvíme o akcesoritě účastenství). Trestného činu úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1 tr. zák. se jako pachatel dopustí i ten, kdo při sjednávání úvěrové smlouvy uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje v postavení osoby jednající za věřitele (např. doloží úvěrovou smlouvu padělaným písemným prohlášením ručitele ve smyslu § 546 obč. zák.). V takovém případě nemůže jít jen o pomoc k trestnému činu úvěrového podvodu podle § 24 odst. 1 písm. c) tr. zák. spáchanému dlužníkem, který získal úvěr na základě těchto nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů,⁷⁰ přestože orgány činné v trestním řízení se v praxi setkávají především s pachateli, kteří jsou dlužníky nebo vystupují jménem dlužníka či v jeho zastoupení. Za účastníka úvěrové smlouvy ovšem není považován ten, kdo ji sepíše pod smyšlenými osobními údaji, aby se vyhnul platbě (7 Tdo 265/2008). Tento nemá vůli být účastníkem úvěrové smlouvy.⁷¹

iv) Subjektivní stránka

Obě skutkové podstaty vyžadují zavinění. K naplnění zákonných znaků subjektivní stránky trestného činu podvodu se vyžaduje, aby bylo prokázáno, že pachatel již v době půjčky peněz jednal v úmyslu vypůjčené peníze vůbec nevrátit nebo je nevrátit ve smluvené lhůtě. Okolnosti subjektivního charakteru lze zpravidla dovozovat jen nepřímou, z okolností objektivní povahy, jako je povaha činu, způsob jeho provedení nebo ze zjištěných okolností subjektivní povahy, např. z pohnutky činu. Neze z pouhé skutečnosti, že se pachatel doznal nebo naopak skutek popírá dovozovat zavinění.⁷² Podvodný úmysl se pachateli většinou dokazuje tak, že v době uzavírání smlouvy o úvěru neexistuje žádná objektivní okolnost, která by ho opravňovala svůj závazek v budoucnu splnit. Nejčastěji je pachatel bez požadovaného příjmu,

⁷⁰ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 1290/2009 [ze dne 25. listopadu 2009]

⁷¹ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 265/2008 [ze dne 25. března 2008]

⁷² Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 20/2009 [ze dne 28. ledna 2009]

zaměstnání, prostředků na účtě a jeho úmyslem je vypůjčené prostředky nevrátit. Prostý fakt, že obviněný skutek popřel nebo že se naopak doznal, nedostačuje ke zjištění subjektivní stránky. Tento úmysl, je možno zjistit i na podkladě jiných důkazů, nejen z doznání obviněného. K trestní odpovědnosti navíc vůbec není podstatný vznik škody, jak majetkové, tak nemajetkové, a proto ani úmysl pachatele nemusí k takové škodě směřovat, i když tomu většinou tak je. Způsobení škody je až zákonným znakem kvalifikované skutkové podstaty podle § 211 odst. 3 tr. zák. K jejímu naplnění postačí alespoň nedbalostní zavinění v jedné z jeho dvou forem podle § 5 písm. a), b) tr. zák. (tady odkazují na výklad přímého a nepřímého úmyslu u trestného činu podvodu podle § 209 tr. zák.).

Kontroverzní zobecnění naplnění subjektivní stránky trestného činu úvěrového podvodu nabízí judikatura v souvislosti s úvěrem zajištěným zástavou. Nejvyšší soud se neztotožňuje s názorem, že škoda na cizím majetku nemůže vzniknout tehdy, když je úvěr zajištěn takovou hodnotou zástavy, která umožňuje věřiteli dosáhnout její realizací získání dlužné částky zpět, a že tím nemůže být naplněna skutková podstata trestného činu podvodu podle § 209 tr. zák., byť jednal pachatel v úmyslu peníze buď vůbec nevrátit nebo nevrátit je ve smluvené době. Za situace, že je poskytnutý úvěr zajištěn takovou hodnotou zástavy, která nepostačuje k tomu, aby jejím prodejem byl úvěr splacen, a jestliže si je dlužník této skutečnosti vědom, může být spáchán trestný čin podvodu podle § 209 tr. zák. Dlužník musí být přinejmenším srozuměn s tím, že hodnota zástavy, kterou byl úvěr zajištěn, je nižší, než hodnota poskytnutého úvěru a že banka utrpí škodu odpovídající rozdílu mezi těmito hodnotami. Zástavní právo se považuje pouze za jeden ze způsobů náhrady škody vzniklé při nesplácení úvěru, avšak nelze jej považovat za skutečnost, která vylučuje vznik škody jako takové. Zástavní právo v případě realizace zástavy v důsledku neuhrazení závazku jako škody vzniklé trestným činem slouží pouze jako náhrada této škody.⁷³

c) Vývojová stádia

Obecná pravidla už jsme si řekli v kapitole o podvodu podle § 209 t. Zák. Ještě doplním pár vět k možnosti dobrovolného upuštění od pokusu či přípravy. Za dobrovolné upuštění je možno považovat jen takové jednání, kdy se pachatel rozhodne

---

⁷³ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 TDO 1124/2006 [ze dne 4. října 2006]

upustit od dokonání podvodu, i když ví, že ho může uskutečnit a nehrozí mu bezprostředně žádné nebezpečí. V momentě, kdy se pachatel dozví o překážce, která činí úvěr neuskutečnitelným, a proto své jednání oznámí pachatel bance, nelze za dobrovolné upuštění považovat. Rovněž nelze za dobrovolné upuštění považovat oznámení pachatele, který byl při činu přistižen, překazila mu ho jiná osoba, banka už na podvod přišla.⁷⁴

6) TRESTNÝ ČIN DOTAČNÍHO PODVODU PODLE § 212 TR. ZÁK.

a) Pojem dotace, subvence a návratné finanční výpomoci

Skutková podstata trestného činu dotačního podvodu je samostatnou skutkovou podstatou od 1. 1. 2010. Do té doby byla podvodná jednání cílená proti subvencím a dotacím poskytovaných ze státního rozpočtu za splnění dalších podmínek posuzována podle § 250b odst.2 tr.zákona. Ochrana subvencí a dotací byla zavedena, jak už víme, novelou č. 253/1997 Sb. s účinností od 1. 1. 1998. Ještě před tímto datem přicházelo v úvahu posouzení takového skutku jako trestného činu porušování závazných pravidel hospodářského styku podle § 127 tr. zákona. Jestli neexistuje mezi veřejností příliš pochopení pro zavedení speciálních skutkových podstat pojistného a úvěrového podvodu, je to jen nedostatečným informováním a složitostí tématu pro neodbornou veřejnost. Nejméně odůvodnění nalezneme ovšem pro vytvoření skutkové podstaty dotačního podvodu. Nepřesvědčivě zní opět argumentace v důvodové zprávě k jeho zavedení, ve které se tvrdí, že všechny zvláštní formy podvodu mají dalekosáhlé dopady na ekonomiku a vykazují takové rozdíly, že je nutno je upravit samostatně. Těžko se s takovým odůvodněním vyrovnává zvláště proto, že skutková podstata dotačního podvodu je formulovaná naprosto identicky jako úvěrový podvod, byla z této skutkové podstaty jen vyčleněna a doplněna o „návratnou finanční výpomoc a příspěvek“. Na druhé straně je třeba přiznat, že dotační systém přímo vybízí k podvodům, když její se její příjemce nemusí v podstatě o nic přičinit, jen dostatečně přesvědčivě svoji potřebu zdůvodnit. Dalším důrazným argumentem je fakt, že finanční pomoc plyne ze státního rozpočtu, a tak jsou následky podvodů v této oblasti citelnější. Právní vztahy, které se

---

⁷⁴ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 TDO 1124/2006 [ze dne 4. října 2006]

vztahují k dotacím (jejich vznik, podmínky čerpání, využití, kontrola, zánik apod.), jsou upraveny v rámci různých právních předpisů (např. zák. č. 128/2000 Sb., o obcích, zák. č. 129/2000 Sb., o krajích, zák. č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, zák. č. 320/2000 Sb., o finanční kontrole apod.). Na rozdíl od smlouvy o úvěru neexistuje ve vztahu k dotacím nebo subvencím v rámci platné právní úpravy žádný pojmenovaný smluvní typ. Musíme vycházet z norem finančního, lépe řečeno rozpočtového práva. Pojmy „subvence“, „dotace“ a „návrtná finanční výpomoc“ jsou vymezeny v zákoně č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), v platném znění takto:

Pro účely tohoto zákona se rozumí

- a. dotací peněžní prostředky státního rozpočtu, státních finančních aktiv nebo Národního fondu poskytnuté právnickým nebo fyzickým osobám na stanovený účel,
- b. návratnou finanční výpomocí prostředky státního rozpočtu, státních finančních aktiv nebo Národního fondu poskytnuté, nestanoví-li zvláštní zákon jinak, bezúročně právnickým nebo fyzickým osobám na stanovený účel, které je povinen jejich příjemce vrátit do státního rozpočtu, státních finančních aktiv nebo Národního fondu,

Ještě doplním, že dotace jsou chápány jako nenávratně poskytnuté prostředky ze státního rozpočtu, za které se neposkytuje protiplnění. Nenávratné v tom smyslu, že pokud příjemce splní podmínky na její poskytnutí, nevzniká mu vůči státnímu rozpočtu žádný závazek. Naproti tomu u návratné finanční pomoci se očekává, že bude ve stanové době vrácena (tím se blíží úvěru), ale na rozdíl od úvěru jde o bezúročné plnění závazku, zatímco úvěr je vždy úročen.⁷⁵

Subvencí se dle základního protisubvenčního nařízení rozumí poskytnutí finančního příspěvku vládou v zemi původu nebo vývozu (ať již se jedná o přímý převod peněžních prostředků či o prominutí jinak splatných příjmů, případně o poskytování zboží či služeb, které nejsou součástí obecné infrastruktury) nebo jakákoli forma příjmové či

---

⁷⁵ MARKOVÁ, Hana; BOHÁČ, Radim. *Rozpočtové právo*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2007, str. 43.

cenové podpory ve smyslu článku XVI GATT z roku 1994.⁷⁶ a je tím příjemci poskytnuta výhoda. I subvence může být poskytnuta účelově i neúčelově. Jakékoli finanční prostředky poskytnuté ze státního rozpočtu na stanovený účel nelze považovat za cizí svěřenou věc (v judikovaném případě se jednalo o účelový finanční příspěvek na protiradonová opatření), a proto ani úmyslné svévolné použití těchto prostředků k jinému než k určenému účelu nemůže být trestným činem zpronevěry podle § 206 tr. zák.⁷⁷ Údaje o dotacích a návratných finančních výpomocích poskytnutých ze státního rozpočtu včetně údajů o jejich příjemcích se zaznamenávají do centrální evidence (tzv. CEDR), která je veřejně přístupná prostřednictvím internetu.

Vzhledem k tomu, že jednotlivé zákony neuvádějí pojmy dotace a subvence zcela přesně, můžeme pod ně zahrnout i další příspěvky a finanční výpomoci, pokud splňují obecné náležitosti dotace nebo subvence, byť je tak příslušný právní předpis neoznačuje.⁷⁸ Z hlediska skutkové podstaty lze spatřovat mnoho shodných prvků s trestným činem úvěrového podvodu. Velkým rozdílem ovšem zůstává fakt, že úvěrová smlouva zakládá smluvní závazkový vztah, zatímco finanční podpora z veřejných rozpočtů je poskytována v závislosti na splnění stanovených podmínek na základě podané žádosti.

Ustanovení trestného činu dotačního podvodu má podobnou konstrukci jako již zmiňované formy podvodu – pojistný a úvěrový. Obsahuje dvě základní skutkové podstaty a kvalifikované podstaty podmiňující aplikaci vyšší trestní sazby.

b) Skutková podstata

i) Objekt

Ustanovení trestného činu dotačního podvodu chrání cizí majetek v oblasti poskytování subvencí, dotací, návratných finančních výpomocí nebo příspěvků. Objektem první skutkové podstaty je ochrana majetku a majetkových práv poskytovatelů dotací, subvencí nebo návratných finančních výpomocí nebo příspěvků. Objektem druhé skutkové podstaty je ochrana cizího majetku ve formě účelových

---

⁷⁶ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Čl. XVI GATT 1994* [online]. 1948 [cit. 30. 3. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.mpo.cz/dokument13594.html>>

⁷⁷ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 TDO 1060/2002 [ze dne 27. února 2003]

⁷⁸ ŠÁMAL, Pavel; PŮRY, František; RIZMAN, Stanislav. *Trestní zákoník: komentář*. 1. vydání. Praha : Beck, 2010, str. 1372.

dotací, subvencí nebo návratných finančních výpomocí nebo příspěvků před jejich zneužíváním na jiný účel.

ii) Objektivní stránka

Podle první skutkové podstaty je trestné jednání, kdy pachatel v žádosti o poskytnutí dotace, subvence nebo návratné finanční výpomoci nebo příspěvku uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí. Je vázána na žádost o poskytnutí finanční pomoci, i kdyby tato pomoc sloužila veřejně prospěšným účelům.

Druhá skutková podstata zakládá trestnost pachatele, který v nikoli malém rozsahu použije prostředky získané účelovou dotací, subvencí nebo návratnou finanční výpomocí nebo příspěvkem na jiný než určený účel. K takovému jednání může dojít až poté, co byly úvěr, subvence nebo dotace poskytnuty. Z učiněných skutkových zjištění soudu nalézacího musí být nade vší pochybnost jasné, že finanční prostředky, udělené v rámci dotace, byly použity k jinému než ke stanovenému účelu. Je-li způsob využití prostředků uveden jen demonstrativně a pachatel provede chybné vyúčtování dotačního programu (využití prostředky překračují výši dotace), není tím prokázán jeho úmysl použít dotaci k jinému než smluvně určenému cíli.⁷⁹ Bude záležet na tom, jak konkrétně bude účel ve smlouvě o poskytnutí dotace vymezen.

Uvede nepravdivé údaje

K naplnění zákonného znaku objektivní stránky „uvedení nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů nebo zamlčení podstatných údajů v žádosti o poskytnutí dotace, subvence nebo návratné finanční výpomoci“ vykládat tak, že jde o všechny údaje, na jejichž podkladě je o dotaci rozhodováno včetně těch, jichž je třeba, aby byla vyplacena. Na rozdíl od skutkové podstaty úvěrového podvodu je přímo v trestní normě uvedeno, že uvedení nepravdivých údajů má být použito v žádosti o konkrétní druh finanční pomoci. Žádost o poskytnutí dotace v závazné formě je právní skutečností, na jejímž základě se při splnění stanovených podmínek poskytuje dotace. Uvedení nepravdivých údajů v čestném prohlášení k poskytnutí dotace, které má za následek neoprávněné poskytnutí dotace, se podobně jako u skutkové podstaty úvěrového

---

⁷⁹ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 833/2009 [ze dne 5. srpna 2009]

podvodu považuje za žádost o poskytnutí dotace.⁸⁰ Musím připomenout, že úmysl pachatele v žádosti o dotaci zamlčet podstatný údaj nebo uvést údaj nepravdivý, nelze dovozovat jen z toho, že podstatný údaj neuvedl zcela přesně, ale je třeba vážit i další okolnosti případu, jako jsou chování pachatele před podáním žádosti, jeho další snahy směřující v průběhu řízení o dotaci o sjednání nápravy a uvedení skutečného stavu do souladu s podmínkami pro přidělení dotace a jiné.⁸¹ Musí tedy jít svou podstatou o podvodné jednání.

iii) Subjekt

Pachatelem trestného činu dotační podvod podle § 211 tr. zák. je žadatel o subvenci, dotaci nebo návratnou finanční výpomoc, za splnění dalších zákonných podmínek podle skutkové podstaty. Dotaci mohou obdržet, zpravidla bez právního nároku, obce, úřady, ale i fyzické a právnické osoby a naopak poskytnou ji může v souladu s § 14 zákona o rozpočtových pravidlech ústřední orgán státní správy, úřad práce, Akademie věd České republiky, Grantová agentura České republiky nebo organizační složka státu, kterou určí zvláštní zákon. Vyhoví-li poskytovatel žádosti o poskytnutí dotace nebo návratné finanční výpomoci, vydá mu poskytovatel písemné rozhodnutí, jehož základem je kromě výše poskytnuté částky i účel, na který je poskytnuta dotace, u finanční výpomoci i lhůta pro navrácení a výše splátek.

iv) Subjektivní stránka

Pro naplnění první skutkové podstaty není podstatný vznik škody, zatímco u druhé skutkové podstaty musí úmysl zahrnovat i nikoli malý rozsah poskytnutých prostředků na jiný než určený účel. Kvalifikované případy způsobení nikoli malé škody, značné škody nebo škody velkého rozsahu pak ve vztahu k základní skutkové podstatě je možno spáchat jen z nedbalosti ve smyslu § 17 písm.a) tr. zák, a to i nevědomé.

---

⁸⁰ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 151/2010 [ze dne 24. února 2010]

⁸¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8 Tdo 146/2010 [ze dne 18. března 2010]

7) ZÁVĚR

Trestný čin podvodu je součástí trestněprávní úpravy odnepaměti, ale pochopitelně doznal mnoha změn. Za největší považuji zavedení skutkové podstaty trestného čin úvěrového, pojistného a dotačního podvodu. Česká republika jimi reaguje na potřeby moderní společnosti a trend v mnoha okolních státech, které se rozhodly postihnout narůstající počet podvodů směřovaných proti finančním institucím v oblasti bankovníctví a pojišťovnictví. Motivace k podvodnému jednání je zajímavou sociologickou sondou a ukazuje, že touha lidí podvádět instituce je v lidech zakořeněná a v boji pomůže prevence a represe zároveň. Oblast prevence se soustředí na informovanost veřejnosti o dopadech jednání, o kterých ani netuší, že mohou být trestné. Mám na mysli postih jednání první skutkové podstaty zvláštních druhů podvodu, které jsou naplněny, aniž je způsobena jakákoli škoda. V této rovině je zapotřebí stále pokračovat, domnívám se, že povědomí o trestním právu je mezi veřejností obecně velmi nízké. Motivem zákonodárce bylo zpřísnit postih trestného činu podvodu, a to hlavně zavedením znaků podmiňujících vyšší trestní sazbu jakými jsou recidiva, způsobení kvalifikované škody nebo porušení zvlášť uložené povinnosti hájit zájmy poškozeného. Dalším motivem zákonodárce bylo ulehčit orgánům v trestním řízení dokazování těchto jednání a v tomto efektu vidím největší přínos. Jedná se o razantní zásah do formulace skutkové podstaty, který u odborné veřejnosti vyvolal mnoho negativních reakcí. Věnuji se tomuto tématu podrobněji u objektivních stránek skutkových podstat, dovoluji mi jen shrnout můj názor, že eliminace důkazní tísně orgánů činných v trestním řízení je vždy pozitivní, vede k častějšímu postihu pachatelů a já nevidím pro kritiku takového přístupu vůbec důvod. Přestože je dokazování usnadněno, vždy musí být náležitě objasněno a objektivní i subjektivní stránka prokázána v souladu s pravidly, které jsem se ve své práci snažila popsat.

Nejsem úplně přesvědčena o smyslu vyčlenění dotačního podvodu, který by jistě mohl zůstat přeformulován ve skutkové podstatě úvěrového podvodu, tato výtku se ozývá i od různých zájmových skupin požadující vyčlenění například směnečného nebo internetového podvodu z obecné formy podvodu.

Je velká škoda, že přijímání těchto nových skutkových podstat je doprovázeno politickými boji, nejednotnou novelizací a zejména terminologickou nejednotností. Ta

se řeší buď dalšími novelizacemi, jako je tomu například u pojistného podvodu, nebo výkladem soudů. Na druhou stranu umožňuje pružně reagovat na jakékoli změny. Jasnější formulace některých institutů či znaků by přinesla do aplikační praxe více jistoty. Domnívám se, že minimálně úvěrový podvod by si jistě zasloužil přesnější vymezení smluvních vztahů, na které se vztahuje, nejasnosti dlouho přetrvávaly také u vymezení subjektů pojistného podvodu nebo vyčíslování škody u leasingového podvodu.

SEZNAM ZKRATEK

tr. zák.	trestní zákoník
ČR	Česká republika
ObchZ	obchodní zákoník
Sb.	Sbírka
sp. zn.	Spisová značka
resp.	respektive
písm.	písmeno
odst.	odstavec
tzv.	takzvaný
č.	číslo

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Učebnice a komentáře

- MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2001
- SOLNAŘ, Vladimír; FENYK, Jaroslav; CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Základy trestní odpovědnosti*. 2. vydání. Praha: Orec, 2003
- ŠÁMAL, Pavel; PŮRY, František; RIZMAN, Stanislav. *Trestní zákoník: komentář*. 1. vydání. Praha : Beck, 2010
- JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo hmotné*. 3. Vydání. Praha: Linde, 2008
- ČEJKOVÁ, Viktória; NEČAS, Svatopluk; ŘEZÁČ, František. *Pojistná ekonomika*. 1. vydání. Brno: MU ESF, 2003
- PAVELKA, František; BARDOVÁ, Dagmar; OPLTOVÁ, Radka. *Úvěrové obchody*. 1. vydání. Praha: Bankovní institut, 2001
- BAKEŠ, Milan et al. *Finanční právo*. 5. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009
- MARKOVÁ, Hana; BOHÁČ, Radim. *Rozpočtové právo*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2007

Monografie

- KUČHTA, Josef; VÁLKOVÁ, Helena a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2005
- ČASTORÁL, Zdeněk. *Ekonomická kriminalita*. 1.vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila et al. *Podvody, zpronevěry, machinace*. 1. vydání. Praha: Armex, 2005
- HRADEC, Milan; KŘIVOHLÁVEK, Václav; ZÁRYBNICKÁ, Jana. *Pojištění a pojišťovnictví*. 1.vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2005
- REVENDA, Zbyněk. *Peněžnictví ekonomie a bankovníctví*. 2. vydání. Praha: Management Press, 1997
- CHMELÍK, Jan; PORADA, Viktor; PRŠAL, Vlastimil. *Pojistné podvody*.ⁿ. Vydání: Praha, : Policie ČR, 2000

Časopisy

- MAREŠOVÁ , Alena. *Končí kontinuita statistických dat o kriminalitě?* Trestněprávní revue. 2010, č.6, str. 181
- PROTIVINSKÝ, Miroslav. *Podvod jako národní sport?* Kriminalistický sborník. 2009, č.53,
- ŠÁMAL, Pavel. *K úpravě pojistného podvodu v novém trestním zákoníku*. Pojistné rozpravy. 2009
- Žďárský, Zdeněk. *K problematice subjektu trestného činu pojistného podvodu v případech smluvního typu pojištění*. Trestněprávní revue . 2010, č.12

Internetové zdroje

- *COUNCIL OF EUROPE: Recommendation No. R (81) 12* [online zdroj]. 1981 [cit. 20. 2. 2011]. Dostupné z WWW: <[http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/general/R\(81\)12%20on%20economic%20crime_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/general/R(81)12%20on%20economic%20crime_EN.pdf)>
- KUMAR, Percy. *A Research Guide to International and U.S. Federal Laws on White-Collar* [online zdroj]. 2002 [cit. 20. 2. 2011]. Dostupný z WWW <<http://www.llrx.com/features/whitecollarcrime.htm#Intro>>
- Ministerstvo vnitra. *Zpráva o bezpečnostní situaci na území ČR* [online]. 2011. [cit. 20. 2. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>>
- Ministerstvo spravedlnosti. *Statistická ročenka kriminality* [online]. 2011. [cit. 20. 2. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://portal.justice.cz/justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=3397&d=47145>>
- Policie ČR. *Statistický přehled kriminality* [online]. 2011. [cit. 22. 2. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.policie.cz/policie-cr-web-informacni-servis-statistiky.aspx>>
- PricewaterhouseCoopers. *Celosvětový průzkum hospodářské kriminality* [online]. 2010. [cit.22.2.2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.pwc.com/cz/cs/hospodarska-kriminalita/index.jhtml>>
- Parlament ČR. *Stejnoprotokol z jednání Poslanecké sněmovny* [online zdroj]. 1997 [cit. 20. 2. 2011]. Dostupný z WWW <<http://www.psp.cz/knih/1996ps/tisky/t022000a.htm>>
- Srov. např. MUSIL, Jan. *Úvaha o přepínání trestní represe*. [online]. 2010. [cit. 31. 3. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://bit.ly/hg7Ehm>>
- *Francouzský trestní zákoník*. Dostupný z WWW: <<http://perlpot.net/cod/penal.pdf>>
- Ministerstvo spravedlnosti. *Návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob* [online]. 2010. [cit.23.2.2011], dostupný z WWW: <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=314959>>
- Česká národní banka. *Počet a struktura pojišťoven* [online]. 2010 [cit. 21. 12. 2011]. Dostupný z WWW: <www.cnb.cz>
- Česká asociace pojišťoven. *Vývoj pojistného trhu* [online]. 2010 [cit. 21. 12. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.cap.cz/statistics.aspx>>
- Zpráva ČTK [online]. 2011 [cit. 20. 2. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.financnioviny.cz/os-finance/pojisteni/zpravy/pojistovny-objem-odhalenych-podvodu-loni-stoupl-az-o-desitky-pct/583165?id=583165>>
- Česká asociace pojišťoven. *Šetřené případy pojistných podvodů* [online]. 2010 [cit. 21. 12. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.opojisteni.cz/rizika/pojistovny-jsou-opet-uspesne-v-boji-s-podvodniky/>>
- Česká národní banka. *Národní měnový přehled* [online]. 2011. [cit. 30. 3. 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/statistika/menova_bankovni_stat/narodni_stat_data/mp.htm>
- Exekutorská komora. *Statistika exekucí* [online]. 2011 [cit. 30. 3. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.ekcr.cz/1/statistiky/87-statistiky?w=>>>

- Ministerstvo pro místní rozvoj. *Návrh novely občanského zákoníku* [online]. 2010 [cit. 31. 3. 2011]. Dostupný z WWW: <
<http://www.mmr.cz/CMSPages/GetFile.aspx?guid=270cc320-f1bd-4795-a11d-5f673d70b747> >
- Parlament ČR. *Důvodová zpráva k zákonu č. 253/1997 Sb.* [online]. 1997 [cit. 31.3.2011]. Dostupný z WWW:
<<http://www.psp.cz/knih/1996ps/tisky/t022000a.htm>>
- Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Čl. XVI GATT 1994* [online]. 1948 [cit. 30. 3. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.mpo.cz/dokument13594.html>>

Judikatura

- Nález Ústavního soudu č. 127 [ze dne 20. února 2001]. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2001, částka 51, s. 3238-3244
- Usnesení Nejvyššího soudu sp.zn. 3 Tdo 935/2007 [ze dne 5. září 2007]
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 538/2007 [ze dne 16. května 2007]
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 1314/2003 [ze dne 10. prosince 2003]
- Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tz 75/2009-I [ze dne 21. října 2009]
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 954/2002 [ze dne 11. prosince 2002]
- Usnesení Nejvyššího soudu sp.zn. 6 Tdo 1204/2008 [ze dne 30. října 2008]
- Stanovisko Nejvyššího soudu č.j. 6 Tdo 1182/2009 [ze dne 17. prosince 2009]
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. . Tdo 1525/2008 [ze dne 21. ledna 2009]
- Usnesení Nejvyššího soudu sp.zn. 5 Tz 269/2000 [ze dne 18. ledna 2001]
- Usnesení Nejvyššího soudu sp.zn. 5 Tdo 177/2006 [ze dne 15. března 2006]
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 427/2006 [ze dne 28. listopadu 2006]
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 1/2008 [ze dne 23. ledna 2008]
- Usnesení Nejvyššího soud sp. zn. 6 Tdo 335/2009 [ze dne 24. června 2009]
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 115/2006 [ze dne 30. března 2006]
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 814/2008 [ze dne 3. prosince 2008]
- Usnesení Nejvyššího soudu sp.zn. 8 Tdo 211/2010 [ze dne 24. března 2010]
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tz 302/2000 [ze dne 24. ledna 2001]
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 786/2008 [ze dne 17. července 2007]
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tdo 33/2007 [ze dne 26. března 2007]
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 1268/2008 [ze dne 15. října 2008]
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 606/2009 [ze dne 17. června 2009]
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 1290/2009 [ze dne 25. listopadu 2009]
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 265/2008 [ze dne 25. března 2008]
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 20/2009 [ze dne 28. ledna 2009]
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 51/2004 [ze dne 28. dubna 2004]
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 TDO 1124/2006 [ze dne 4. října 2006]
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 TDO 1060/2002 [ze dne 27. února 2003]
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 833/2009 [ze dne 5. srpna 2009]
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 151/2010 [ze dne 24. února 2010]
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8 Tdo 146/2010 [ze dne 18. března 2010]

SUMMARY

Crime of fraud, insurance, credit and loan fraud pursuant to section 209, 210, 211 and 212 of the Criminal Code

The purpose of my thesis is to consider all the aspects of law structure of frauds in the Czech Criminal Code. The thesis is composed of six chapters, the first chapter dealing with the general term of economic, financial and property delinquency, while the other chapters investigate particularity of different fraud types of the Czech criminal regulation. The methodology employed was a review of the judicial decisions offering contradictory interpretation of fraud statutes.

Privatisation process in 1990's started the growing trend of fraudulent actions when some people identified the lack of regulations and opportunity for gaining profit out of it. Despite the fact that we never quantify the true extent of frauds as there remains a high proportion of latent acts, the trend of frauds was (and still is) increasing. Although all the fraudulent activities were punishable pursuant to the provision of fraud, damage was not always possible to be proven. Fraud involves intentional misrepresentation or concealment of fundamental information intended to result in an unauthorized benefit of a person. Impossibility to subsume abusive acts under the general fraud has led to the most significant amendment to the Czech Penal Code where two new criminal offences were introduced - insurance and credit fraud pursuant to Section 250 Criminal Code no.140/1961 Coll. The aim of this introduction was mainly to protect the specifically endangered spheres of business – banking and insurance.

Another type of fraud has enriched the Criminal Code by the Act Number č. 40/2009 Coll. holding liable persons who state false or grossly distorted information when applying for grant, subsidy or returnable financial aid or persons who use the finance from grant, subsidy or returnable financial aid for other than the determined purpose.

The new provisions of fraud extended the scope of people being accused of the fraud crime as the provisions of credit, insurance and loan frauds do not require the damage to be proven in basic paragraphs, the damage is just a circumstance for higher sanctions, thus the fraudulent intention does not have to be proven, unlike the provision of general.

In my thesis, I tried to call attention all the ambiguous and indefinite parts of the penal provision for fraud and to show the implemented legislative changes relating to fraud.

Klíčová slova: podvod - pojistný podvod - úvěrový podvod - dotační podvod - majetková kriminalita

Keywords: fraud - insurance fraud - credit fraud - loan fraud - economic criminality